

INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR,
IDÉHISTORIA OCH RELIGION

”Glädje och frihet från resten av världen”

En kvalitativ undersökning om gymnasieelever som älskar att titta på tv-serier på fritiden

Sofia Oldin Cederwall

Termin: ht 2019

Kurs: LV2211, Uppsatskurs, 15 hp

Nivå: magister

Handledare: Anna Nordenstam

Abstract

The aim of this paper is to examine the engaging and motivational factors of television series among students in an upper secondary school in Western Sweden who state they enjoy this form of multimedia in their leisure time. Moreover, this study aims to investigate the students' attitudes towards a possible implementation of television series as a pedagogical resource in the classroom. A qualitative method is chosen and 16 students from the first to the third year of the Social Science program in the upper secondary school participates. Semi-structured interviews are conducted, and a thematic method is used to analyse the transcriptions. The results from the interviews generates four themes: relaxation, knowledge, long-lasting relation to the characters and, a sense of community. The theoretical framework that is applied are divided into two dimensions with four categories: experienced-based reading versus instrumental reading and, personal reading versus non-personal reading. This study found that four students have positive arguments towards the possibility of the implementation of television series as a pedagogical resource in the classroom, and the same number of students argues for the opposite opinion. Five students have both positive and negative arguments.

Innehåll

Abstract	2
Inledning.....	5
Syfte och forskningsfrågor	9
Tidigare forskning	9
Teoretisk utgångspunkt	15
Personlig respektive operonlig läsning	15
Upplevelseläsning respektive instrumentell läsning.....	16
Personlig upplevelseläsning	16
Operonlig upplevelseläsning.....	17
Personlig instrumentell läsning	18
Operonlig instrumentell läsning.....	18
Begreppsutredning.....	19
Metod och material.....	19
Urval.....	20
Etiska överväganden.....	21
Intervjuernas genomförande.....	22
Tematisk analys.....	22
Validitet.....	23
Reliabilitet.....	23
Resultat och analys.....	25
Avkoppling.....	25
Lärdom	29
Långvarig relation	32
Gemenskap.....	36
Tv-serier i undervisningen.....	38
Avslutning	41
Sammanfattning.....	41
Diskussion	41

Vidare forskning.....	44
Referenser.....	45
Appendix – intervjuguide.....	47

Inledning

Att ungas intresse för läsning har sviktat de senaste åren har förmodligen inte undgått någon. Lärare över landet vittnar om hur svårt det är att väcka läslusten hos elever och sörjer att deras elever inte finner glädjen i den läsning de själva upplever så meningsfull. Undersökningar som PISA och PEARLS visar dessutom att både läsförståelse och läshastighet försämras hos eleverna.¹

Utifrån detta är det lätt att tänka sig att lusten till berättelser är död. Jag har arbetat som gymnasielärare i svenska sedan 2001 och under flera år trodde jag att eleverna skulle bli intresserade av litteratur om jag bara var tillräckligt entusiastisk som lärare. 18 år senare får jag nog erkänna att den läslust jag lyckats väcka till liv hos de icke intresserade är marginell. För något år sedan räckte en av mina elever upp handen i klassrummet och avbröt en lektion jag hade om romantiken och *Den unge Werthers lidande*. Jag höll upp ett exemplar som jag köpt på bokrean samma morgon och visade att den fortfarande gick att köpa. Eleven fick ordet, och hans budskap var att jag egentligen kunde sluta ha den typen av lektioner eftersom ingen ändå skulle bli intresserad av läsning. ”Vi ungdomar läser inte. Vi gör andra saker. Det är ingen idé att du slösar tid på något som ändå inte kommer att förändras.” Jag uppfattade inte budskapet som en provokation, snarare som en omsorg – ett sätt att varsamt berätta för mig att jag lade tid på något som saknade – och alltid skulle sakna – mening för dem.

Några lektioner senare såg jag samma elev sitta klistrad vid sin datorskärm. Jag gick fram till eleven och såg att det var ett avsnitt av tv-serien *Vikings* han tittade på. Samma elev som hävdade att skönlitteratur helt saknade värde hade så svårt att slita sig från ett avsnitt av *Vikings* att han smög med det på lektionerna. Plötsligt fick jag upp ögonen för något jag inte märkt tidigare. Flera i klassrummet tittade på tv-serier. Det var visserligen vanligt att elever ”låtsasjobbade” på lektionerna genom att gömma sig bakom den skärm vår skola utrustat dem med som arbetsmaterial. När jag som lärare gick intill eleverna för att se vad de gjorde klickade de snabbt bort den sida de tittat på och återgick till sitt skolarbete. Men – jag hade trott att de tittade på roliga klipp på Youtube eller spelade spel. Inte att de hängav sig åt berättelser. Efter denna upptäckt började jag höra brottstycken från samtal i korridoren under rasten och i klassrummet under grupparbeten. De diskuterade berättelser. Upptäckten fick mig att fundera

---

¹ Nordberg påpekar visserligen att flera forskare konstaterat att det inte går att utläsa något av ungdomars läskompetens när det gäller skönlitteratur eftersom frågorna i PISA utgörs av informationsläsning. Se: Olle Nordberg, *Avkoppling och analys. Empiriska perspektiv på läsartitider och litterär kompetens hos svenska 18-åringar*. (Doktorsavhandling, Acta, 49) Uppsala: Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet 49, 2017, s. 13.

över om det kunde vara så att vi lärare missade en stor rörelse där berättelsen var i centrum – av det enkla faktum att den inte omfattade skrivna texter.

För att veta hur utbredd denna företeelse är i landet kan man se på den största enkätundersökning som görs om ungas medievanor. Studien fokuserar på användande av och attityder till media hos unga i Sverige och utförs av Statens medieråd.² Den enkät som ligger till grund för *Ungar och medier 2019* utfördes hösten 2018 vilket är ett drygt halvår efter att intervjuerna för denna rapport utfördes. Rapporten ger en bra bild av hur vanligt det är bland tonåringar att använda medier. Tv-serier nämns tyvärr inte explicit i texten utan hanteras ihop med ”filmer och tv-program”.³ I kategorin undersöks inte vilken plattform man använder eller vad respondenterna tittar på, men ger en bild av hur många som tittar på medieinnehållet film och/eller tv-program.⁴ Detta gör det naturligtvis svårt att urskilja vad som berör just tv-serier, men det finns ingen annan så omfattande studie som visar vanor kring tv-serier och attityder till dem på ett bättre sätt. Svaren är indelade i tre ålderskategorier: 9–12, 13–16 samt 17–18. Eftersom jag är intresserad av just gymnasieelevers medievanor (som vanligen är 16–19 år) redovisas här endast svaren från de som är mellan 17 och 18 år. Endast de 16-åringar som har fyllt 16 år när undersökningen genomförs går på gymnasiet vilket gör att representationen i gruppen mellan 13–16 skulle bli väldigt låg. 19-åringarna är inte med alls i undersökningen, och därför kan man säga att denna redogörelse har kapat bort den lägsta och den högsta åldern i undersökningen fördelat på 500 17-åringar och 500 18-åringar.⁵ En av frågorna gäller hur mycket tid man lägger på att titta på rörlig bild i form av film och tv-program. 37 % av 17–18-åringarna gör det dagligen, och ytterligare 40 % gör det flera gånger i veckan, vilket innebär att 77 % tar del av filmer eller tv-program dagligen eller flera gånger i veckan. Man kan jämföra siffrorna med de som anger att de läser böcker eller tidningar dagligen eller flera gånger i veckan vilket är 11 % respektive 20 %, sammanlagt 31 % (här är både skönlitterära böcker och dagstidningar inberäknade).⁶ När det gäller hur lång tid per dag de ägnar åt att se på film eller tv-program gör 18 % det mer än tre timmar per dag.⁷ Motsvarande siffra för att läsa bok eller tidning är 4 %.⁸ Ungefär en fjärdedel anser att de ser för mycket på tv-serier, och över hälften

---

² Statens medieråd *Ungar & medier* Stockholm: Statens Medieråd, 2019.

³ Statens medieråd 2019,

⁴ Statens medieråd 2019, s. 30.

⁵ Räknat utifrån att underlaget till studien är 2999 barn mellan 13–18 år och under förutsättning att åldrarna är jämnt fördelade.

⁶ Statens medieråd 2019, s. 26, 30.

⁷ Statens medieråd 2019, s. 31.

⁸ Statens medieråd 2019, s. 33.

att de läser för lite böcker och tidningar.⁹ Sammanfattningsvis visar *Ungar och medier* att 100 % av de gymnasieelever som var 17 eller 18 år när studien utfördes tittade på film, tv-program eller tv-serier någon gång och att 37 % gjorde det dagligen.¹⁰ Däremot svarar studien inte på varför de gör det.

Studien visar att långt fler gymnasieelever ägnar sig åt berättelser via rörliga bilder än via text. Borde skolan ändra riktning i litteraturundervisningen och byta ut en del av den traditionella litteraturen mot tv-serier för att eleverna ska uppleva att lektionerna är mer relevanta för dem? Vad säger Skolverket i styrdokumentet? Hur styrt är valet av litteratur? Och vilka skäl anges till att elever ska läsa?

I *Läroplanens övergripande mål och riktlinjer för gymnasieskolan* konstateras: ”Det är skolans ansvar att varje elev /.../ kan söka sig till saklitteratur, skönlitteratur och övrigt kulturutbud som en källa till kunskap, självinsikt och glädje”.¹¹ *Ämnesplanen för svenska* fokuserar på att eleven ska lära sig att förstå sig själv och andra: ”... med hjälp av skönlitteratur, texter av olika slag och olika typer av medier lär hon känna sin omvärld, sina medmänniskor och sig själv”.¹² I ämnets syfte, som följer, betonas att resultatet av litteraturundervisningen ska vara kunskaper om människan – sig själv och andra:

Eleverna ska ges möjlighet att i skönlitteraturen se såväl det särskiljande som det allmänmänskliga i tid och rum. Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. Den ska utmana eleverna till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv. /.../ I undervisningen ska eleverna få möta olika typer av skönlitteratur och andra typer av texter samt få sätta innehållet i relation till egna erfarenheter, intressen och den egna utbildningen.¹³

Utöver detta finns i styrdokumentet formuleringar i de specifika kurser som ingår i ämnet svenska för gymnasiet, men eftersom de är konkretiseringar av ämnets syfte följer de samma linje. Valet av litteratur är inte mer styrt än vad begreppen ”skönlitteratur”, ”övrigt kulturutbud”, ”film” och ”andra medier” innehåller. Tv-serier nämns inte explicit men rymms förmodligen i formuleringen: ”andra medier”. Syftet med användandet av skönlitteraturen är att eleverna ska nå insikt om sig själva och andra samt – glädje. Är den skriftliga litteraturen det självklara valet för detta?

---

⁹ Statens medieråd 2019, s. 68.

¹⁰ Statens medieråd 2019, s. 26.

¹¹ Skolverket *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*, Stockholm: Skolverket, 2011.

¹² Skolverket 2011.

¹³ Skolverket 2011.

Magnus Persson hävdar i *Den goda boken – Samtida föreställningar om litteratur och läsning* att boken länge har haft en särställning som redskap för människor att bli goda människor.¹⁴ Sedan medierna förändrat spelplanen finns det dock ett behov av att legitimera läsningen av böcker i högre grad än tidigare. Ur detta behov, visar Persson, har texter som försvarar litteraturens särställning växt fram där litteraturen sätts i motsats till den kommersiella masskulturen. Persson visar att dessa texter ger en entydig bild av att läsandet av böcker är överlägset jämfört med konsumtion av media eftersom medierna presenterar en mer schablonartad bild av människor vilket hindrar ”folk från att tänka själva”.¹⁵ Att läsa framhålls som en aktivitet som kräver mer av människan. Några författare menar att en stor skillnad ligger i att en bok läses långsamt medan medierna konsumeras med hög hastighet, och det snabba förknippas med ytlighet.¹⁶ Olof Lagercrantz, exempelvis, framhåller den långsamma läsningen som den bästa och menar att det är särskilt bra att läsa om böcker för att reflektera över det lästa: ”... omläsningen gör det möjligt att ’stanna upp vid särskilt vackra och meningsfulla avsnitt. Vi behöver inte skynda oss ty vi vet fortsättningen.”¹⁷ *Den goda boken* visar att rädslan för den medierade berättelsen är stor och att relationen mellan läsningen av en bok och – exempelvis – konsumerandet av tv-serie framställs som en dikotomi. Begreppet ”konsumtion” används ofta när det gäller medier. Man konsumerar medier och läser böcker, men hur ser egentligen skillnaden ut när det gäller vad den som tittar anser att den får ut av berättelserna?

Några som skrivit om tv-serier och effekten av dess popularitet är John Magnus Dahl och Synnøve Skarsbø Lindtner som i artikeln ”Skam 3 – empati som demokratisk resurs” analyserar kommentarer till serien *Skam* på norsk televisions programsida (norsk television (skam.p3.no) från de som följde den norska tv-serien.¹⁸ De ser att följarna identifierar sig med huvudpersonen Isak och hans kärlek till en annan kille och ser hur svårt Isak har för att erkänna att han är intresserad av män.¹⁹ I kommentarsfälten resonerar tittarna sig fram till att det inte borde vara svårt bland unga att visa sin homosexuella kärlek. Detta, menar Dahl och Lindtner, kan leda till att följarna genom dessa insikter börjar agera annorlunda mot sin omgivning. Artikelförfattarna hänvisar till Nussbaums tankar om hur fiktion kan bidra till demokrati.

---

¹⁴ Magnus Persson *Den goda boken – Samtida föreställningar om litteratur och läsning* (2012) Lund: Studentlitteratur AB, 2012.

¹⁵ Persson 2012, s. 108.

¹⁶ Persson 2012, s. 106–110.

¹⁷ Persson 2012, s. 111.

¹⁸ John Magnus Dahl & Synnøve Skarsbø Lindtner «Skam 3 – empati som demokratisk resurs.» i *Dramaserien Skam – Analytiske perspektiver og didaktiske muligheter*, Synnøve Skarsbø Lindtner & Dag Skarstein (red), Bergen: Fagbokforlaget, 2018, s. 181–196.

¹⁹ Dahl & Skarsbø Lindtner 2018, s. 108.

Nussbaum hävdar att läsaren genom att delta i någons (som lever i en marginaliserad grupp exempelvis) liv, lär sig hur det skulle kännas att ha det så. Genom detta reflekterar publiken över samhällets situation.²⁰ Dahl och Lindtner anser att tv-serien *Skam* borde användas i skolans undervisning, eftersom det kan vara ett led i att fostra demokratiska samhällsmedborgare.²¹ Men vad säger ungdomarna själva? Vad är deras åsikt om varför de konsumerar tv-serier på sin fritid? Och – tycker de att lärare ska undervisa om dem i klassrummet?

Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna studie är att undersöka varför svenska gymnasieelever hängivet tittar på tv-serier på sin fritid. Utöver detta kommer också undersökas vad eleverna anser om att ta in tv-serier i undervisningen behandlas.

Frågorna lyder:

1. Vad uppger gymnasieelever att de får ut av att titta på tv-serier på sin fritid?
2. Vad anser gymnasieelever om att lärare skulle använda tv-serier i skolundervisningen?

Tidigare forskning

Forskning om orsaken till att gymnasieelever gillar att titta på tv-serier på sin fritid är i dagsläget begränsad. En möjlig förklaring kan vara att streamande tv-serier är ett förhållandevis nytt fenomen. Nedan presenteras de studier som på något sätt undersöker tv-serier som fritidsfiktion och vad de kan ge den som följer dem. Därefter följer ett antal aktuella studier som rör andra fritidsfiktions än just tv-serier. Forskning som rör frågan om elevers fritidsfiktions ska in i undervisningen eller inte integreras löpande.

Artikeln ”Lesingar av *Skam* – seriens kommentarfelt som tolkningsfelleskap”, skriven av Dag Skarstein, undersöker 800 kommentarer till seriens samtliga säsonger som ligger på NRK:s officiella sida om *Skam*, samt på Tumblr.²² I dessa framkommer att de som följde serien gjorde det helt av lust: ”Dei representerer hovudsakleg lystprega fritidslesingar²³, og utgangspunktet for deltakinga er eit genuint engasjement i tekstens meining og hensikt.”²⁴ Skarstein använder i artikeln Jerome Bruners modell om det syntagmatiska respektive det paradigmatiske sättet att

---

²⁰ Dahl & Skarsbø Lindtner 2018, s. 192.

²¹ Dahl & Skarsbø Lindtner 2018, s. 196.

²² Dag Skarstein. «Lesingar av *Skam* – seriens kommentarfelt som tolkningsfelleskap» i Skarsbø Lindtner, S. & Skarstein, D. (Red), *Dramaserien Skam – Analytiske perspektiver og didaktiske muligheter*, Bergen: Fagbokforlaget, 2018, s. 197–219.

²³ Notera att ordet ”fritidsläsning” används när det faktiskt rör sig om att titta på en tv-serie.

²⁴ Skarstein 2018, s. 198.

tänka för att analysera kommentarerna. De som skriver om handlingen i berättelsen och vad karaktärerna gör använder det syntagmatiska sättet att tänka, medan det paradigmatiska sättet att kommentera rör sig runt tankar om hur de som skapade serien tänkte eller vilken som är den underliggande meningen i berättelsen.²⁵ Skarstein anser att de paradigmatiskt färgade diskussionerna i kommentarerna kring serien liknar ett litteratursamtal som skulle kunna ske i skolan och att detta sätt att resonera om berättelser skulle kunna användas i skolan och uppmuntras av lärare.²⁶

En annan artikel om *Skam*, skriven av Jorunn Øverland Nyhus och Astrid Syse Talsethagen, är egentligen ett enda långt argument för att serien ska användas i skolans undervisning.²⁷ Här ges konkreta förslag på hur man kan arbeta med *Skam* och motiveringen till det är att den "...setter fingeren på noe allmengyldig, noe grunnleggende menneskelig som skaper gjenkjennelse på tvers av generasjoner."²⁸ Författarna hävdar att detta skulle berika den norska läroplanens innehåll, men betonar att det är viktigt att serien behandlas med respekt eftersom den tillhör elevernas egen värld. Detta menar författarna att lärare bäst skulle göra genom att behandla texten som det den är – "... en elegant utfört, innehållsrik og interessant samtidstekst."²⁹

Några andra som argumenterar för att bland annat tv-serier ska in i undervisningen på gymnasiet är Stefan Lundström och Anette Svensson i artikeln: "Fritidens fiktionsanvändning i ett skolperspektiv".³⁰ De framhåller det positiva i att ta in en texttyp som så tydligt är en del av elevers liv och föreslår ett så kallat *medieekologiskt perspektiv*, där man ser fiktionstexternas form som ett ständigt förändrat landskap.³¹ De menar att många lärare ogärna tar in andra medier än litteratur som typografisk text eftersom det både anses hota läsförmågan samt röra något de själva kanske inte behärskar.³² Den vinst lärare och elever skulle få av att ta in fritidens fiktionsvärldar i skolan hävdar Lundström och Svensson skulle vara att elevernas och lärarnas kompetenser kunde mötas och genom det leda till en "ökad fiktionsförståelse", även om man –

---

²⁵ Skarstein 2018, s. 199–201.

²⁶ Skarstein 2018, s. 206–213.

²⁷ Jorunn Øveland Nyhus & Astrid Syse Talsethagen «Fra skolegården til klasserommet» i *Dramaserien Skam – Analytiske perspektiver og didaktiske muligheter*, Synnøve Skarsbø Lindtner & Dag Skarstein (red), Bergen: Fagbokforlaget, 2018, s. 223–254.

²⁸ Øveland Nyhus & Syse Talsethagen 2018, s. 223.

²⁹ Øveland Nyhus & Syse Talsethagen 2018, s. 223.

³⁰ Stefan Lundström & Anette Svensson "Fritidens fiktionsanvändning i ett skolperspektiv", *Läraryftet*, Modul: Perspektiv på litteraturundervisning, Del 8, 2016.

³¹ Lundström & Svensson 2016, s. 1.

³² Lundström & Svensson 2016, s. 2, 9.

enligt dem – kanske inte kan vara säkra på att eleverna kommer läsa mer trots detta.³³ Sistnämnda antyder att författarnas huvudsakliga mål är att eleverna ska läsa mer skriftlig skönlitteratur, men om de vägrar att göra det, skulle åtminstone lärare och elever tillsammans åtminstone – genom att ta ett steg in i elevernas fritidsfiktioner – kunna erövra en ökad förståelse för hur fiktion fungerar.

Den studie som kommer närmast frågeställningen varför gymnasieelever tycker om att titta på tv-serier är Christina Olin-Schellers avhandling *Mellan Dante och Big Brother* från 2006.³⁴ Huvudfokus i avhandlingen är de fiktionstexter elever möter på fritiden respektive i skolan. ”Såpoporer” är en av de fritidsfiktioner som behandlas och inom begreppet ryms såväl tv-serier, dokusåpor som det som traditionellt kallas såpor (skillnaden förklaras med att avsnitten i en tv-serie är fristående medan de fortsätter i en såpa).³⁵ I föreliggande undersökning används begreppet tv-serie för båda dessa former. Ett starkt skäl till att följa såpoporer som Olin-Scheller fann bland elevernas berättelser var skapandet av en identitet. Eleverna beskrev att de gillade att titta på hur deltagare i dokusåpor eller karaktärer i såpor och tv-serier hanterade olika situationer. Genom detta skaffade de sig förebilder (men också motbilder) för hur de själva ville vara. Både tjejer och killar i studien använde också såpor för att konstruera genus, genom att de tittade på såpor som bäst ansågs höra ihop med det biologiska kön de själva hade.³⁶ Olin-Scheller menar dock att den känslomässiga upplevelsen verkade vara den viktigaste funktionen för de gymnasieelever som gillade dessa typer av berättelser.³⁷ Olin-Scheller fann också att de texter lärarna presenterade i klassrummet sällan befann sig i dialog med elevernas fritidsfiktioner. Det hon mötte under de fyra år hon följde elever och lärare var: ”fler kollisioner än matchningar”.³⁸ Skolans texter bestod till största delen av skriftliga texter medan elevernas var multimodala, vilka uppgavs beröra dem starkare känslomässigt.³⁹ Olin-Scheller menar att det finns stora fördelar med att de texter lärare presenterar i skolan ligger närmare eleverna än de gör i dag, särskilt med tanke på att framför allt pojkar i hennes studie upplevde att

---

³³ Lundström & Svensson 2016, s. 8.

³⁴ Christina Olin-Scheller *Mellan Dante och Big Brother. En studie om gymnasieelevers textvärldar*. (Doktorsavhandling Karlstad University Studies 2006:67) Karlstad: Karlstads universitet, 2006.

³⁵ Olin-Scheller 2006, s. 159–160.

³⁶ Olin-Scheller 2006, s. 162–170.

³⁷ Olin-Scheller 2006, s. 224.

³⁸ Olin-Scheller 2006, s. 215.

³⁹ Olin-Scheller 2006, s. 214.

svenskämnet ”saknar relevans för deras liv”.⁴⁰ Hennes slutsats är att både Dante och Big Brother bör rymmas i svenskundervisningen.⁴¹

Ett betydelsefullt verk i forskningen om tv-seriers betydelse är *Watching Dallas* av Ien Ang.⁴² Ang undersöker vilka skäl de som följde *Dallas* gav till att de tyckte om den. *Dallas* var stort under 80-talet och påminner om vår tid genom det att tv-serier tog stor plats i hemmen. Tv-serier på bästa sändningstid blev ett fenomen som samlade tittare i över 90 länder över världen.⁴³ Ang fann att de några av de viktigare orsakerna till att följa *Dallas* var: kärleken till karaktärerna, att komma ifrån sin egen vardag och den realism tittarna upplevde i berättelserna. Realismen bestod i att tv-tittarna såg sådant som påminde dem om sig själva eller människor i deras närhet och det verkar som att rörelsen mellan fiktion och verklighet spelade en stor roll för de som följde serien. De kunde både fly sin egen vardag och relatera till den.⁴⁴ Ang framhåller att en tv-serie som *Dallas* genom att den spelas upp istället för att – som romaner – berättas skapar en känsla av att den som ser serien är involverad i det som sker och att det i sin tur gör att den är enkel att ta till sig: ”it gives the viewers a comfortable and cosy feeling because they can ‘let the narrative flow over them’ without any effort”.⁴⁵ *Watching Dallas* lyfter också det faktum att *Dallas* framkallade dubbla känslor hos sin publik. Det var inte ovanligt att de som älskade den förstod att serien inte var ansedd som någon hög kultur, men trots detta höll den högt.⁴⁶

De orsaker till att de som älskar att titta på tv-serier gör det – enligt den forskning som presenterats – ger inget entydigt svar. Faktorer som lust, igenkänning, skapandet av en identitet (och i det: konstruerandet av genus), kärlek till karaktärer, vardagsflykt och att de upplevs enkla att ta till sig har nämnts. Eftersom forskningsfältet om tv-seriers funktion är relativt begränsat följer nu en kort genomgång av studier om andra exempel på fritidsfiktioner. Film, poesi och skönlitteratur över lag kommer att beröras.

Tomas Axelsson undersöker i *Förtätade filmögonblick – den rörliga bildens förmåga att beröra* filmens betydelse för unga vuxna.⁴⁷ Tio ungdomar berättar om vad som får dem att se samma filmer om och om igen. Informanterna ger uttryck för att filmseendet både fungerar som

---

⁴⁰ Olin-Scheller 2006, s. 215.

⁴¹ Olin-Scheller 2006 s. 236.

⁴² Ien Ang *Watching Dallas – Soap opera and the melodramatic imagination* New York: Methuen & Co Ltd, 1985.

⁴³ Ang 1985, s. 1.

⁴⁴ Ang 1985, s. 49–50.

⁴⁵ Ang 1985, s. 40.

⁴⁶ Ang 1985, s. 102f.

⁴⁷ Tomas Axelsson *Förtätade filmögonblick: den rörliga bildens förmåga att beröra* Stockholm: Liber, 2014.

en källa till glädje och till vila. Axelsson sammanfattar varför han tror att fiktionen i filmer påverkar och berör de som tittar på dem:

Fiktionens många berättelser i filmens narrativa form, lättillgängliga i vardagen och inbäddade i vår vardagsmiljö på ett aldrig tidigare möjligt sätt, tillhandahåller publiken med historier där filmbrukaren med liv och lust kan ge sid i kast med berättelser – som en mental lekplats för livstolkning. /.../ För ett kort ögonblick kan vi kliva ett steg åt sidan från ett pressat vardagsliv.⁴⁸

Han menar också att undersökningen visar att fiktionsfilm – enligt de som gillar att titta på dem – kan fylla den funktion som litteraturen hade ensamrätt på tidigare och argumenterar också för att tiden är mogen för oss att betrakta film på det viset.⁴⁹

Poesi som fritidsfiktion har undersökts av Anna Sigvardsson och i artikeln ”Att läsa fram sig själv” har hon intervjuat 21 16–19-åringar om deras starkaste skäl för att läsa poesi.⁵⁰ De tre mest framträdande svaren är: att de upplever sig sedda av dikten (genom att dikterna formulerade läsarnas tankar och känslor), en upplevd inre gemenskap genom poesin (att de kände igen sina egna känslor i det skrivna och genom det blev de bekräftade vilket skapade en inre gemenskap med poeten och/eller poesin), samt stöd i svåra perioder (poesi-läsningen fyllde en funktion för de informanter som befann sig i sorg eller någon annan svår period, känslan av att bli hjälpt genom en svår tid). Sigvardsson menar att poesiläsningen bör in mer i skolan, för att hjälpa eleverna att hitta den (över huvud taget, eller att gå djupare in i den), men att det vore önskvärt att låta eleverna slippa att bli bedömda i möjligaste mån och istället låta dem undersöka poesin mer fritt.⁵¹ Stoff som inte ingår i någon form av bedömning är dock oerhört sällsynt i dagens gymnasieskola.

Olle Nordberg undersöker ungdomars attityder till fiktionsläsning i sin avhandling *Avkoppling och analys*.⁵² Han visar att gymnasieelever ger fritidsläsningen – i motsats till skolläsningen – en särställning som källa till avkoppling och verklighetsflykt. Trots detta anger flera att de inte kan läsa förrän de redan är avslappnade.

De är också synnerligen samstämmiga när det gäller att framhålla fritidsläsningens rika upplevelser och djupare reflektioner som skarp kontrast till de läsprocesser som förknippas med skolläsning. Det senare handlar enligt eleverna om snabbläsning för att mekaniskt bocka av uppgifter, det förra om att läsa för verklig inre upplevelse och utveckling. /.../ Dessa resultat kan ses som ett empiriskt grundat incitament till att låta nöjesläsningen och den kritiska läsningen befrukta varandra och låta den uppdelning som

---

⁴⁸ Axelsson 2014, s. 164.

⁴⁹ Axelsson 2014, s. 181–182.

⁵⁰ Anna Sigvardsson ”Att läsa fram sig själv”, i *Edda* 2017(04), s.338–353, DOI: 10.18261/ISSN.1500-1989-2017-04-03, 2017.

⁵¹ Sigvardsson 2017, s. 350–352.

⁵² Nordberg 2017.

funnits, och fortfarande finns, utgöra en medveten utgångspunkt för didaktiska överväganden för att åstadkomma detta.⁵³

Distinktionen mellan skolläsningen och fritidsläsningen utgör alltså en skarp linje när det gäller upplevelse. Viktigt att notera är att denna studie – till skillnad från flera av de andra källorna – inte endast tillfrågar elever som uppger att de älskar att läsa. Urvalet utgörs istället av hela klasser. Trots detta angavs i samtliga grupper (94 %) en positiv attityd till läsning av skönlitteratur.⁵⁴ Denna positiva inställning ledde trots detta till att endast 2 % av de tillfrågade uppgav att de läste dagligen. De allra flesta (40 %) läste mer sällan än en gång per månad.⁵⁵ Kanske är denna inkonsekvens i svaret ett uttryck för att elever har en bild av att läsa skönlitteratur är en bra sak, men att de själva egentligen inte gör det.

När det gäller skolläsning och fritidsläsning är det inget tvivel om att eleverna upplever att fritidsläsningen inte bara är mer lustfylld och njutbar, utan även mer tankeväckande och något som ger upphov till engagerade och utvecklande reflektioner. Den styrda eller kontrollerade skolläsningen framställs av grupperna som en icke-stimulerande läsning där upplevelsen hackas upp i beståndsdelar.⁵⁶

Medan fritidsläsningen beskrivs vara en källa till avkoppling – och i vissa fall personlighetsutveckling – framstår skolläsningen som något som ska bockas av med hjälp av frågor till texten. Dessa båda läsarhållningar åtskiljs på ett tydligt sätt och eleverna tycks ha kompetens för båda sorter. Gymnasieeleverna anger att de föredrar böcker framför filmatiseringar av dem eftersom de menar att böckerna ger mycket mer då de där får skapa sina egna bilder och världar.⁵⁷ Nordberg beskriver hur läsningen ibland kan vara som något av en motståndshandling mot de digitala världar eleverna annars befinner sig i.⁵⁸ Han efterfrågar ett utbyte mellan de båda läsarhållningarna, där nöjesläsningens fokus skulle kunna befrukta skolläsningens och vice versa. Frågan är bara varför nöjesläsningen och skolläsningen ses så olika? Informanterna menar att bara det faktum att de själva inte väljer vad de ska läsa i skolan gör att upplevelsen sänks – men är det bara valet av litteratur som skiljer de båda textvärldarna åt?

Genom undersökningarna av film, poesi och skönlitteratur rent allmänt kompletteras forskningen om tv-serier ovan med faktorer som vila/avkoppling, källa till glädje, bekräftelse, inre gemenskap och stöd i svåra perioder. Vad som återkommit både när det gäller tv-serier och andra fritidsfiktioner är framförallt upplevelsen av avkoppling.

---

⁵³ Nordberg 2017, s. 242.

⁵⁴ Nordberg 2017, s. 69.

⁵⁵ Nordberg 2017, s. 104ff.

⁵⁶ Nordberg 2017, s. 230.

⁵⁷ Nordberg 2017, s. 200ff.

⁵⁸ Nordberg 2017, s. 198.

Teoretisk utgångspunkt

Som teoretiskt ramverk till föreliggande uppsats har ett analysinstrument som använts på personers uppfattning om vad de fick ut av att läsa valts. SKRIN-projektet var huvudsakligen inriktat på den skriftliga fritidsläsningen, men innefattade också användandet av andra medier och kulturutbud, däribland tv-serier.⁵⁹ Analysinstrumentet innefattar fyra kategorier som finns beskrivna i den svenska forskningsrapporten *Varför läser du?* av Sten Furhammar, samt i den danska *Læsningens former*, av Dorthe Berntsen och Steen Folke Larsen.⁶⁰ Samtliga kategorier använder genomgående ordet ”läsning”, men inom begreppet ryms alltså också exempelvis tittandet på film och tv-serier. I Furhammars studie användes kategorierna till att dela in läsarna i de fyra kategorierna utifrån deras beskrivning av vilket utbyte de upplevde att läsandet gav dem. Intervjuerna visade att en läsare kunde ha fler sorters läsutbyte vilket föranledde termen: ”generering” samt ”överskridande”.⁶¹ I denna studie kommer dock inte tv-serietittarna kategoriseras, utan de teman som framträder starkast som orsak till att de använder tv-serier som fritidsfiktion utifrån alla informanternas svar. Dessa teman kommer sedan var för sig prövas på kategorierna. De fyra kategorierna är utformade ur vad Furhammar benämner som två ”dimensioner”.⁶² Dessa är närmast att betrakta som skalor, då en läsares uppfattning om sin läsning kan befinna sig var som helst mellan den ena dimensionen och den andra. Den första skalan rör sig mellan en personlig respektive opersonlig hållning till det man läser, medan den andra sträcker sig mellan upplevelseläsning och instrumentell läsning. Innan kategorierna beskrivs närmare förklaras här de två skalorna.

Personlig respektive opersonlig läsning

När den som läser gör kopplingar till sig själv genom det lästa benämns läsningen som *personlig*. Det kan röra sig om att en händelse kopplas till ens egen person eller att läsaren identifierar sig med en karaktär på ett eller annat sätt. En *opersonlig* läsning innebär således en

---

⁵⁹ Sten Furhammar *Varför läser du?* SKRIN-projektet Stockholm: Carlsson Bokförlag, 1996 SKRIN-projektet (Skriftkultur och mediebruk i nordiska familjer) var ett nordiskt samarbete om läsvanor som ägde rum från slutet av 1980-talet fram till millennieskiftet.

⁶⁰ Furhammar 1997 och Dorthe Berntsen & Steen Folke Larsen *Læsningens former* SKRIN-projektet Aalborg: Forlaget Biblioteksarbejde og forfatterne, 1997, s. 113.

⁶¹ Furhammar 1997, s. 133–136, s. 14–146.

⁶² Furhammar 1997, s. 146ff. Den teoretiska bakgrund Furhammar anger till dessa dimensioner är dels Louise Rosenblatts transaktionistiska syn på läsning där själv läsningen skapas av samspelet mellan en bestämd läsare och en bestämd text, och dels Steen Folke Larsens kunskapstaxonomi som använder dimensionerna situationell respektive icke-situationell samt personlig/icke personlig.

läsning som inte drar in den egna personen i det lästa, utan mer helt och hållet kliver in i en annan värld och lämnar sitt jag utanför.⁶³

Upplevelseläsning respektive instrumentell läsning

En ren upplevelseläsning är helt och hållet inriktad på underhållning, tröst, spänning eller liknande och lässituationen har inga andra mål än att fångas i berättelsen. Den instrumentella läsningen är däremot en läsning som ger en konkret nytta, exempelvis genom att den resulterat i kunskaper om något. Vi är mest vana vid att en instrumentell läsning sker genom saklitteratur, men även fiktion kan lära oss – exempelvis fakta om en kultur, en sjukdom eller en ökad insikt om den egna personen.⁶⁴ Ordet ”instrumentell” ska förstås i betydelsen att läsningen blir ett instrument, som ett ”hjälpmedel för något annat”⁶⁵, där läsningen alltså är hjälpmedlet för att nå kunskap.

Den första skalan handlar alltså om i hur hög grad läsarens egen person blandas in i läsutbytet, och den andra om graden av kunskapsinhämtning genom läsningen. Om dessa skalor (eller dimensioner) kombineras med varandra bildas fyra kategorier: personlig upplevelseläsning, opersonlig upplevelseläsning, personlig instrumentell läsning samt opersonlig instrumentell läsning. Nedan följer en närmare beskrivning av dessa.

Personlig upplevelseläsning

Den personliga upplevelseläsningen är en läsning som görs meningsfull genom mötet med läsarens eget liv. Läsarens identitet spelar en stor roll. Berntsen och Larsen beskriver det som att läsaren tar en ”deltagarposition” i texten.⁶⁶ En sådan här läsning innebär att tittaren ofta gör reflektioner kring den egna personen i förhållande till något i berättelsen och dessa reflektioner upplevs ofta viktigare än vad som egentligen händer i texten. Läsaren skapar mening i vad som sker och är alltså själv delaktig i resultatet av mötet mellan text och läsare.

Läsaren tar till sig texten på samma sätt som han/hon möter nya erfarenheter i verkliga livet. Läsaren får just erfarenheter av texten, som därmed inte längre enbart förströer utan också berikar. Av det sagda framgår att läsaren bearbetar texten aktivt. Hållningen till texten kan också beskrivas som reflekterande.⁶⁷

Att identifiera sig med karaktärerna är vanligt inom denna kategori av läsningar. I intervjuer om utbytet av läsning drar informanten paralleller till sig själv. För en person som läser

---

⁶³ Furhammar 1997, s. 135.

⁶⁴ Furhammar 1997, s. 135f.

⁶⁵ *Svensk ordbok* ”Instrumentell” <https://svenska.se/tre/?sok=instrumentell&pz=1> Hämtad 2019-08-11

⁶⁶ Berntsen & Larsen 1993, s. 64.

⁶⁷ Furhammar 1997, s. 140.

personligt upplevelsebaserat kan ofta slutet vara svårt eftersom det innebär att hen måste lämna den textvärlden hen själv varit en del av.⁶⁸ Ett kännetecken i berättelser som lästs med en personlig upplevelseläsning visar ofta att berättelsen är lika viktig under tiden av läsningen som i slutet. Själva läsningen är något som ses som värdefullt texten igenom vilket gör att den värderas högt och därför upplevs som en sorg när den tar slut. Upplevelsen av läsningen är i centrum, men den beror på ett samspel mellan läsare och text, inte enbart på texten. Läsaren beskriver det ofta som att den känner igen sig i situationer eller karaktärer och att de upplever det karaktärerna upplever, men alltså främst ljuset av vem de själva är.⁶⁹

Opersonlig upplevelseläsning

Den läsare som gör en opersonlig upplevelseläsning lägger resultatet av läsningen primärt i texten. Läsning som tidsfördriv, tröst, underhållning ryms i denna kategori. Vanliga beskrivningar av en sådan här läsning är att boken var bra, spännande och så vidare. Om texten är bra eller dålig hänvisas till handlingen eller något annat som utgår från texten själv och det ses inte som i en personlig upplevelseläsning som ett samspel mellan läsare och text. Läsaren tillgodosöker sig berättelsen utifrån en betraktarposition.⁷⁰ Men, att läsningen är opersonlig behöver inte betyda att läsaren inte är känslomässigt involverad i den – själva handlingen gör att hen kan känna skräck, ilska, rädsla eller blir berörd på annat sätt – men till skillnad från den personliga upplevelseläsningen kopplas det inte till den egna personen, utan enbart kring texten och karaktärerna i den.

Han/hon kan mycket starkt uppleva spänning, bli fånglad, upprymd osv men det leder inte till reflexioner som berör och engagerar den egna personen utan tolkas just som påverkan från texten. Att läsoplevelsen i själva verket alltid måste grunda sig på ett samspel mellan text och läsare är inte medvetet för denne under läsningen och kommer därför inte till uttryck i beskrivningar av läsutbytet.⁷¹

Upplevelsen av läsningen gör att läsaren lyfts ur sitt eget sammanhang och sin egen verklighet och glömmer allt som har med den att göra. Handlingen och slutet är betydelsefulla för en opersonlig upplevelseläsning och en av poängerna med att läsa är just att få veta hur det går – ibland kan den drivkraften leda till att läsaren läser slutet innan hen läst klart. I denna kategori är det också vanligt att läsningen sker med ett högt tempo.⁷² När det gäller tv-serier finns ju uttrycket ”binge-watching” (eller på svenska ”sträck-tittande”) vilket bör kunna likställas med en läsning i ett högt tempo.

---

⁶⁸ Furhammar 1997, s. 140f.

⁶⁹ Furhammar 1997, s. 140–141, Berntsen & Larsen 1993, s. 24–26.

⁷⁰ Berntsen & Larsen 1993, s. 23.

⁷¹ Furhammar 1997, s. 138.

⁷² Furhammar 1997, s. 137–140, Berntsen & Larsen 1993, s. 22–25.

Personlig instrumentell läsning

Inom denna kategori kombineras den personliga läsningen med en läsning som ger kunskap och ett vanligt sätt att läsa inom denna kategori är att läsaren reflekterar över sin egen identitet eller livssituation genom läsningen och att denna reflektion förändrar något i läsarens liv. Det kan vara att hen förstår sig själv bättre, att hen gör en förändring i sitt liv eller i sitt sätt att vara och/eller handskas med problem och det kan vara att läsningen kan ha en terapeutisk effekt genom att exempelvis dämpa oro eller ge ökad självkänsla. För att dessa effekter ska kunna räknas in i denna kategori bör de formuleras av läsaren själv och visa en medvetenhet om att hen lär sig något genom läsningen. De blir här ett hjälpmedel i läsarens eget liv.⁷³

Det prototypiske eksempel på dette forhold er en læsning, som afføder refleksioner over læserens identitet eller livssituation, således at læsningen kan blive et redskab til at forstå sig selv på en anden og bedre måde og måske et redskab til en direkte forandring.⁷⁴

Opersonlig instrumentell läsning

En läsning som ger kunskap som kan användas utanför läsningen och inte berör läsarens person kan sorteras in under den opersonliga instrumentella läsningen. En vanlig genre som ger en sådan läsning är faktaböcker, men Furhammar argumenterar för att också skönlitteratur läsas på detta sätt:

Också fiktionsläsning kan ge ett opersonligt instrumentellt utbyte exempelvis i form av kunskap om levnadsförhållanden i främmande miljöer.⁷⁵

Lärdomen kan handla om ett område som läsaren inte tidigare visste något om och när det gäller fiktionsläsning rör det sig ofta om kunskap om andra människor och hur de lever. Läsutbytet ska kunna överföras från själva läsningen till andra relationer – men de alltså inte beröra läsarens egen person.⁷⁶

Kategorin den opersonliga instrumentella läsningen påminner om den efferenta läsning som Louise Rosenblatt beskriver i sin teori om estetisk och efferent läsning.⁷⁷ Skillnaden mellan den estetiska och efferenta läsningen i relation till dessa fyra kategorier är dock att Rosenblatts teorier handlar om hur känslomässigt involverad man blir i läsningen. Den estetiska läsningen är en läsning med känslor och den efferenta en läsning som saknar desamma. Den efferenta läsningen söker efter information och lämnar därför känslorna utanför. De fyra kategorierna ur

---

⁷³ Furhammar 1997, s. 143f, Berntsen & Larsen 1993, s. 30–32.

⁷⁴ Berntsen & Larsen 1993, s. 31.

⁷⁵ Furhammar 1997, s. 142.

⁷⁶ Furhammar 1997, s. 142f, Berntsen & Larsen 1993, s. 27–28.

⁷⁷ Se exempelvis Nordberg 2017, s. 37.

SKRIN-projektet sorterar inte upp läsningen utifrån känslor, utan istället utifrån i hur hög grad läsarna använder sin egen person i läsningen.

Furhammars studie visade att flera läsare använde mer än en kategori för att beskriva sitt läsutbyte. Endast 20 av 83 intervjuade använde enbart en av kategorierna i sina beskrivningar. Samtliga av dessa 20 var opersonliga läsningar (tio på opersonlig upplevelseläsning samt tio på opersonlig instrumentell). De som enbart beskrev sin läsning som *opersonlig upplevelseläsning* var i första hand barn eller ungdomar (åtta barn och två vuxna) och de tio som beskrev den som *opersonlig instrumentell* utgjordes enbart av vuxna män. När det gäller de *personliga läsningarna* saknades typiska exempel helt och hållet. 4 personer använde samtliga läsarhållningar när de läste.⁷⁸

Begreppsutredning

En person som läser romaner kallas för en läsare eller en bokläsare, men vad kallar man en person som följer tv-serier? Kan man läsa en tv-serie? Frågan är intressant, men kommer inte utredas i föreliggande uppsats. Ibland används *konsumert* när en person som ser film eller tv-serier, men jag menar att det kan bli missvisande. Att *konsumera* tv-serier antyder att den som ser på en tv-serie matas med något som den bara öppnar munnen för att svälja. Att *titta* på en tv-serie kan också ge ett allt för endimensionellt intryck av vad det egentligen är som händer, men å andra sidan liknar det begreppet *läsning* som först och främst associeras med avkodning av bokstäver, men också reflektion, njutning, frustration, fördjupning av kunskaper om världen och människan och så vidare. I den här uppsatsen väljer jag att använda en av de termer som Tomas Axelsson använder i sin bok om personer som ser film: *tittare*.⁷⁹ I denna uppsats rymmer ordet *tittare* om en som ser på tv-serier allt som ordet *läsare* rymmer om den som läser skönlitteratur.

Metod och material

Eftersom syftet med undersökningen är att få veta vad de gymnasieelever som älskar att titta på tv-serier själva anser att de får ut av det, valdes en kvalitativ intervju. Monica Dalen menar i *Intervju som metod* att just intervjun är bäst lämpad när det gäller att undersöka respondentens känslor inför något, de egna erfarenheterna och hur hen tänker.⁸⁰ Detta passar väl in på syftet med denna uppsats. Intervjuerna är semistrukturerade, vilket innebär att huvudfrågor är

---

⁷⁸ Furhammar 1997, s. 168–364.

⁷⁹ Axelsson 2014, s. 21.

⁸⁰ Monica Dalen *Intervju som metod* Malmö: Gleerups Utbildning AB, 2011, s. 14.

formulerade i förväg, men informanterna är fria att associera vidare. De utvalda frågorna sattes ihop till en intervjuguide (se appendix) vilken utgjorde basen i samtliga intervjuer. Enligt Dalen ska en intervjuguide innehålla: ”centrala teman och frågor som tillsammans ska täcka de viktigaste områdena för studien.”⁸¹ Steinar Kvale och Svend Brinkmann ger i *Den kvalitativa forskningsintervjun* exempel på nio olika typer av intervjufrågor och av dem har jag använt mig av inledande, sonderande, direkta och tolkande frågor samt uppföljningsfrågor.⁸² Två provintervjuer utfördes för att säkerställa intervjuguidens funktion, men de finns inte med i resultatet. Några faktorer ändrades under intervjuernas gång: utgångspunkten var att inte fråga informanterna om de läser böcker också – eftersom frågan kunde ge sken av att undersökningen hade en dold agenda med en underliggande premiss att tv-serier är sämre än böcker. Tanken var inte heller från början att ställa frågan om de tyckte att tv-serier skulle in i undervisningen – eftersom fritidsfiktionen som sådan var det centrala för studien. Med tiden visade sig dock dessa frågor trots detta bli intressanta och efter hand fördes de in i intervjuguiden. Konsekvensen av denna förändring är att alla inte besvarat dessa frågor.

Urval

Bland de invändningar som finns mot kvalitativ intervju som metod brukar nämnas att den inte visar något som med säkerhet kan antas gälla för en större mängd människor vilket är ett faktum som föreligger även här. Naturligtvis går det inte att veta något om vad andra än just de som intervjuas i denna studie skulle svara. Kvale och Brinkmann betonar dock att det som är styrkan med intervjun som metod är att den kommer närmare det de benämner ”intervjupersonens vardagsvärld”.⁸³ Ytliga svar från många människor förefaller inte lika lämpligt i detta fall som att fråga några färre på ett mer ingående sätt.

Till studien valdes elever på en större kommunal gymnasieskola någon mil utanför en större stad i Sverige. Skolan har funnits sedan 1990-talet och har ungefär 2000 elever, av vilka runt 400 går på samhällsprogrammet, där samtliga informanter går. Samhällsprogrammet valdes på grund av dess sammansättning av elever. Det är ett teoretiskt program, men de elever som väljer att gå där är en tämligen heterogen grupp. På samhällsprogrammet hittar man såväl mycket studiemotiverade elever som elever som har valt programmet för att det är en ”fortsättning på nian”, vilket närmast kan betraktas som ett ”icke-val” av program. Här finns

---

⁸¹ Dalen 2011, s. 35.

⁸² Steinar Kvale & Stein Brinkman *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur, 2009, s. 150–152.

⁸³ Kvale & Brinkman 2009, s. 187.

också elever som egentligen skulle vilja ha gått ett praktiskt program, men av föräldrar blivit uppmuntrade att gå för att skaffa sig en bredare kunskapsbas.⁸⁴

Informanterna anmälde sig själva till intervjuerna efter att jag besökt klasser och kort berättat om projektet. Alla elever som definierade sig själva som "tv-serie-tittande" fick en anmälningsslapp med överskriften: "Älskar du att titta på TV-serier?" De som kände igen sig i beskrivningen och kunde tänka sig att ställa upp på en intervju kryssade i lappen tillsammans med sina kontaktuppgifter. Dessa elever togs sedan kontakt med och tid bestämdes för intervjun. Åtta tjejer och åtta killar har intervjuats enligt följande fördelning: åk 1: sju tjejer och en kille, åk 2: fem killar, åk 3: en tjej och två killar. Från början var tanken att se om det fanns några skillnader i hur tjejer respektive killar svarade på frågorna, men med tiden kändes den frågan ointressant. Detta har dock lett till att könsfördelningen är jämn, hälften av informanterna definierar sig som tjejer och hälften som killar. Resultatet kommer inte heller att jämföras utifrån ålder och därför har ingen intention gjorts att samla informanter som är jämnt fördelade över årskurserna. Göran Ahrne och Peter Svensson skriver att det som är avgörande för hur många som ska intervjuas är att intervjuerna ska nå en mättnad (vilket innebär att samma innehåll återkommer i svaren). Deras erfarenhet är att man bör komma upp till mellan tio och femton intervjuer för att de ska kunna vara representativa.⁸⁵ Jag gjorde 16 intervjuer och mättnad inföll. Det bör nämnas att jag vid tiden för intervjun var undervisande och betygssättande lärare för fem av dem vilket naturligtvis kan ha påverkat deras svar. Vad som möjligen kan minska den risken är att frågorna tydligt fokuserar på deras fritidsfiktionser och inte på vad de gör i skolan.

Etiska överväganden

De 16 som anmälde sig intresserade till intervju fick vid deltagandet ett informationsbrev som kort berättade hur intervjun skulle gå till, vad resultatet ska användas till och att deras svar kommer att redovisas helt anonymt. De informerades också om att deltagandet var helt frivilligt och att de i vilken fas som helst kunde avbryta sin medverkan utan motivering. Deltagarna fick sedan välja om de ville skriva på dessa villkor eller inte, och eftersom ingen var under 15 år behövdes ingen underskrift från förälder. Vid intervjuens början informerades var och en om att deras svar kommer att bandas på två enheter (för att i högsta mån undvika teknikfel) och att

---

⁸⁴ Detta omdöme hämtar jag egentligen endast ur min egen erfarenhet av att sedan 2001 ha arbetat på Samhällsprogrammet på fyra olika gymnasieskolor.

⁸⁵ Göran Ahrne & Peter Svensson *Handbok i kvalitativa metoder* (andra upplagan) Stockholm: Liber, 2015, s. 42.

ljudfilerna tillsammans med transkriberingen förvaras på ett USB-minne och inte på en plats som riskerar att sprida sig digitalt. Därmed har Vetenskapsrådets krav för information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande uppfyllts.⁸⁶

Intervjuernas genomförande

Intervjuerna utfördes i ett stängt rum på den gymnasieskola där eleverna går. Samtliga intervjuer startades med frågan vilken tv-serie de följer precis nu. Tanken var att ta utgångspunkt i nuet, med något som låg dem nära till hands och sedan fortsätta intervjun därifrån. Detta följer den av Dalen formulerade ”områdesprincipen”, vilket innebär att de första frågor man ställer handlar om sådant som ligger lite mer i periferin och att man efterhand flyttar ämnet närmare in på kärnfrågan.⁸⁷

När intervjuerna var inspelade transkriberades de av uppsatsförfattaren själv för att tillvarata möjligheten att lära känna materialet, vilket både Dalen, Kvale och Brinkman menar startar den analytiska processen.⁸⁸ De flesta intervjuer är drygt 30 minuter långa, med den kortaste på 25 och den längsta på 44 minuter. Informanterna kodades och fick en bokstav och ett nummer: F1-F8 samt M9-M16 där F står för Female och M för Male. Vid transkriberingen omvandlades den muntliga intervjun till skriftspråk. Längre pauser skrevs ut som ”ähm”, skratt som: (skratt) samt xx där det inte gick att uppfatta vad som sades. I övrigt har strävan varit att skriva exakt det som sagts, men missförstånd kan naturligtvis förekomma då det ibland kan vara svårt att uppfatta ord i inspelningen. Betoningar, övriga emotionella uttryck än skratt eller kortare pauser har inte angivits eftersom de inte anses påverka materialets validitet med tanke på föreliggande frågeställning.⁸⁹ Fokus ligger på *vad* de säger och inte *hur* de säger det. I de fall där informanterna citeras har samma metod använts som ovan.

Tematisk analys

För att analysera materialet har tematisk analys använts. Enligt Virginia Braun och Victoria Clarke är det en metod som används för att identifiera, analysera och rapportera data.⁹⁰ Det är ett induktivt förhållningssätt där de teman som identifierats endast utgått från materialet. Den teoretiska litteraturen har alltså inte styrt skapandet av teman. Intentionen var istället att vara så

---

⁸⁶ Vetenskapsrådet *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* Stockholm: Vetenskapsrådet, 2002, s. 28–29

⁸⁷ Dalen 2011, s. 35.

⁸⁸ Dalen 2011, s. 69, Kvale & Brinkman 2009, s. 196.

⁸⁹ Kvale & Brinkman 2009, s. 197–203.

⁹⁰ Virginia Braun & Victoria Clark “Using thematic analysis in psychology” i *Qualitative Research in Psychology* (2006:3), 2006, s. 77–10, 1 s. 79.

fri i förhållande till vad andra hittat i sina material som möjligt. Braun och Clark påpekar dock att det är omöjligt att helt frigöra sig från teorier eftersom varken forskare eller data existerar i ett teoretiskt vakuum.⁹¹ Intentionen i arbetet har dock varit att inte låta andras forskning styra sökandet efter teman. Vidare har analysprocessen utförts genom en semantisk nivå där informanternas utsagor analyserats utifrån vad de säger på den explicita nivån. Inga underliggande tankar bakom deras tal har därför beaktats. Förfarandet i den tematiska analysen har följt de sex steg Braun och Clarke presenterar: 1) bekanta dig med materialet, 2) skapa initiala koder, 3) sök efter teman, 4) granska teman, 5) definiera och namnge teman samt 6) skriv rapporten.⁹² Tillvägagångssättet liknar också det som beskrivs av Ahrne och Svensson, där beskrivs arbetsgången genom tre begrepp: 1) att sortera materialet, 2) att reducera materialet och 3) att argumentera över sina val.⁹³ Rent konkret gick det till som följer: när transkriberingen var klar markerades allt i texterna som svarade på frågan om varför de tyckte om att titta på tv-serier på sin fritid. Dessa utsagor klipptes sedan ut från sina ursprungstexter och kodades med informantens kod. Urklippen behandlades som ett koncentrat av svar och sorterades in i grupper där det fanns gemensamma drag eller innehåll. Utifrån dessa grupper bildades sedan kategorier. På samma sätt gjordes med den andra frågeställningen (om elever tycker att tv-serier ska användas i undervisningen).

Validitet

Föreliggande studie är tänkt att ge ett svar på vad gymnasieelever anger att de får ut av att titta på tv-serier på sin fritid. Eftersom fokus är på vad de själva anger för skäl till detta torde validiteten vad gäller frågeställningen vara relativt god. Däremot är det viktigt att poängtera att svaren trots detta är föremål för tolkning. Här finns det risk att ett uttalande tolkas som något den intervjuade inte menade. Den risken sänker naturligtvis validiteten. Å andra sidan skulle förbestämda kategorier leda informanterna i högre utsträckning än önskvärt vid en kvalitativ metod.

Reliabilitet

En annan risk är det faktum att jag som utförde intervjuerna undervisade flertalet av informanterna i svenska. Det kan, som tidigare nämnts, medföra att de vill framställa sig själva på ett sätt som skulle gagna dem i en betygssättning, vilket skulle kunna leda till att andra svar nåtts om någon annan utfört intervjuerna. En annan variabel att beakta är tiden för intervjuerna.

---

⁹¹ Braun & Clark 2006, s. 84.

⁹² Braun & Clark 2006, s. 87ff.

⁹³ Ahrne & Svensson, 2015, s. 220ff.

En av utgångspunkterna för intervjuerna var att de startade i vad informanterna tittade på för tv-serier just då. Utifrån detta gick frågorna vidare till vilken deras favoritserie genom tiderna var och därefter hamnade intervjun ofta i generella frågor om tv-serier. Om intervjuerna skulle utförts vid en annan tidpunkt hade förmodligen andra tv-serier kommit på tal vilket skulle kunna leda till att svaren blev annorlunda. Det informanterna kunde svara på var endast vad de ansåg just när frågorna ställdes. Elever som ser på andra typer av serier skulle också kunna ge andra svar.

Resultat och analys

I redovisningen av intervjuundersökningens resultat kommer de fyra teman som återkom flest gånger i materialet utgöra strukturen. De teman som framträdde starkast var avkoppling, lärdom, långvarig relation samt gemenskap. Vid de fall där citaten återger en dialog markeras informantens replik med ett I och författarens med ett F.

Avkoppling

Många av de intervjuade uppger att tv-serier hjälper dem att på ett positivt sätt koppla bort vardagen. Serierna gör att de kan släppa sin egen tillvaro med krav från skola eller relationer. Den stund de tittar på sin tv-serie beskrivs som en paus från ett kravfyllt liv och ett sätt att hämta kraft för att sedan orka ta i tu med skolarbete och andra krav. En respondent uttrycker det så här:

Ja, men det är väl när du ligger i soffan och tittar på tv:n och kanske har en påse ostbollar och lite cola så det blir som en sorts tillflykt ändå, från vardagen liksom. Från vardagsproblemen. Man tänker inte så mycket på skolan liksom och konflikter man kanske har. Utan man hamnar liksom i en annan sorts värld. I nån annans berättelse. Så har de liksom sina egna problem och det är, ja jag vet inte, det är väl nån sorts tillflykt. /.../ För det vet jag, det har många problem med, de kan inte se på serier för att de är för stressade och kan inte fokusera på själva serien, men jag har väldigt lätt att bara dyka in i det och stänga ute allt annat i stället. (M12)

Skolan relateras i intervjuerna till något som är stressande och kravfyllt och tv-serien ger en välbehövlig paus från detta. När eleverna kommer hem från skolan beskriver de att de gärna sätter sig med en serie för att komma ifrån skoldagen.

När jag kommer hem vill jag ha en paus från allt som är skolan eftersom man har gått i skolan hela dagen. Då kollar jag serier samtidigt som jag äter mellanmål. (F7)

Det är bara skönt att veta att man har nånting att se på när man kommer hem så att man inte behöver stressa med allt annat direkt. (M10)

Det är skönt att komma ifrån skolarbetet, jag tänker för stunden bort sånt som är skönt att komma ifrån. (M11)

Andra behöver längre tid med sin serie för att koppla bort. De talar om dagar eller till och med hela lov som ägnas serien.

Det är skönt att bara ta en dag och ligga och kolla på serier liksom, det är avslappnande för man behöver inte tänka på nåt annat och sådär. (F1)

Detta att pausa omvärlden en stund är centralt i de flesta intervjuer. Det ses som en rekreation i sig, att få släppa, koppla bort det yttre och gå in i något annat för en stund. Elva av informanterna betonar att det just är att koppla bort vardagen som gör att de älskar att titta på tv-serier. Flera använder ordet avslappning när de beskriver detta.

Mest avslappning eftersom det är väldigt skönt att bara kunna släppa allt och inte behöva tänka på någonting i sitt eget liv eller stress med läxor. Väldigt bra sätt att inte känna stress. Jag blir lätt stressad. (F7)

Det informanterna uttrycker i temat *avkoppling* hör tydligt ihop med den *opersonliga upplevelseläsningen*. Enligt Berntsen och Larsen var avkoppling ett av de exempel som visade på en opersonlig upplevelseläsning eftersom den som läser ger sig in i berättelsen med avsikt att glömma sitt eget liv. Det liv som de uppger att de behöver komma ifrån är skolan och skolarbetet, men också konflikter med andra. Flera av de som anger just avkopplingen beskriver också att det som är avkopplande är att gå in i någon annans liv och glömma sitt eget – vilket visar tydligt att den opersonliga läsningen är stor i detta tema.

Tidigare forskning om fritidsfiktioner har också visat att avkoppling är en stor anledning till att man tillägnar sig berättelser på sin fritid. Ang såg exempelvis att flera av de som älskade att följa *Dallas* angav flykten från sin egen vardag som en stor faktor.⁹⁴ Även bland andra fritidsfiktioner var vilan betydelsefull. Filmen fyllde den funktionen hos informanterna i Axelssons studie⁹⁵ och Nordbergs undersökning visar att fritidsläsningen fungerade särskilt bra för att koppla av och komma ifrån sin egen verklighet.⁹⁶ I Nordbergs studie betonade informanterna att det var just fritidsläsningen som gjorde att de kopplade av medan läsningen i skolan sågs som kravfylld. På samma sätt verkar tv-serietittarna ge uttryck för att avkopplingen de uppnår genom att se en serie ger effekten att skolans krav kopplas bort.

Några av eleverna beskriver i studien att det ligger en fara i detta, att det är så skönt att vara bortkopplad från världen och att risken är att man stannar kvar i den för länge. Det är inte ovanligt att de prioriterar bort sådant de vet att de borde göra. I berättelserna framkommer att många prioriterar bort sömnen, men de berättar också om perioder då de struntat i läxor eller träning. Flera menar dock att de med tiden lärt sig hantera sin konsumtion av tv-serier och hittat rutiner för att det inte ska ta över.

I avkopplingen ligger också det faktum att den avkoppling som tv-serierna ger ses som en ”enkel” sak att göra:

Det ger en stund fri från verkligheten och leva sig in i något annat. Det är någon annans liv. Just den känslan av att man inte behöver göra nånting, bara kolla. Det tycker jag nog är det fräckaste faktiskt. Så det är nog det det ger mig mest: glädje och frihet från resten av världen. (M16)

En annan respondent uttrycker det så här: ”Jag måste inte anstränga mig någonting och det är så skönt.” (M10) De som säger att de gillar att det är enkelt kan dels hänvisa till att serien är

---

⁹⁴ Ang 1985, s. 49.

⁹⁵ Axelsson 2014, s. 164.

⁹⁶ Nordberg 2017, s. 258.

inspelad och att den bara serveras för dem medan de kan ligga i en soffa och njuta, men de kan också hänvisa till att tekniken nuförtiden gör det lättillgängligt genom att nästa avsnitt spelas upp automatiskt för en. Det är en större ansträngning att sluta titta än att fortsätta, eftersom man aktivt måste trycka av serien när man vill avbryta. När serien är avslutad föreslås nya serier i samma stil. De som somnar till en serie på kvällen kan vakna mitt i natten av att de hamnat flera avsnitt senare i serien. Att tv-serier upplevs som lättare att ta till sig såg redan Ang när hon undersökte fansen till tv-serien *Dallas*.⁹⁷ Berättelsen är inte filtrerad åt tittaren, det är bara att luta sig tillbaka och uppleva. När jämförelser med bokläsning görs i intervjuerna, är den vanligaste orsaken till att man väljer tv-serierna framför böckerna den att det bara är att sätta sig ner och få det uppspelat för sig. Att läsa beskrivs som ett arbete: ”Det blir för svårt att förstå vad det händer ändå, ...jag arbetar för mycket när jag ska läsa känner jag.” (M16) En beskriver att hon får huvudvärk av att läsa, två andra att de somnar på grund av att hjärnan inte orkar anstränga sig på det sättet. Det är ingen stor skillnad i denna hållning mellan de som kallar sig läsare och de som inte kallar sig det. Att läsa ses som ett arbete, att titta på tv-serie som vila. Två av de som läser böcker menar dock att det inte är jobbigare att läsa egentligen, utan att de använder böcker och tv-serier på olika sätt. En läser på kvällen och tittar på tv-serier på dagen, en annan läser på sommaren och tittar på serier på vintern.

Den snabba läsningen beskrevs vara typisk för den *opersonliga upplevelseläsningen*, vilket borde motsvaras av sträck-tittande när det gäller tv-serier. Detta har konstaterats även här. Men, det går inte att entydigt säga att de som angett avkoppling som en stark orsak till att de tycker om att titta på tv-serier hastar igenom ”läsningen” för att komma till slutet. Flera anger att de har svårt att lämna serien när den är slut på grund av saknad. Detta har beskrivits som typiskt för den *personliga upplevelseläsningen* eftersom de anges njuta medan läsningen pågår och sedan saknar den när den är slut. Så: trots att ordet *avkoppling* i hög grad samstämmer med beskrivningen av den *opersonliga upplevelseläsningen* kan man inte säga att de som angav avkopplingen som en stark anledning till att de älskar att titta på tv-serier entydigt läser enligt kategorin *den opersonliga upplevelseläsningen*. Det verkar finnas en kombination av att sträck-titta, njuta av serien medan den pågår, koppla bort omvärlden och känna saknad av att serien är slut.

Om serien utspelar sig på en plats eller i en situation som är olik ens egen beskriver informanterna att känslan av att komma bort från sitt eget ökar. Andra miljöer underlättar distansen från verkligheten. Oftast är den andra miljön någonstans i USA. Trots att västerlandet

---

⁹⁷ Ang 1985, s. 40–41.

tillhör vår kultursfär kan andra saker göra att dessa serier känns annorlunda – *Gossip girl* utspelar sig exempelvis hos en tjej i överklassen, *Grey's anatomy* i sjukhusmiljö, *Prison break* i ett fängelse och så vidare.

Det är skönt att kunna koppla bort, vara någon annanstans i ett par timmar, att slippa människor och kunna drömma sig bort. De bor i New York och det är skönt att inte blanda ihop det med verkligheten. (F5)

Här kan vi åter se att avkopplingen främst kopplas ihop med att ge sig bort från sin egen verklighet. Det är få som tittar på serier från andra kulturer än den västerländska, men några följer asiatiska serier (företrädevis från Japan eller Sydkorea).

En av de positiva sakerna med att gå in i någon annans berättelse och koppla bort sin egen är att ens egna problem kan kännas mindre när man återvänder till sitt eget liv efter att serien är slut.

Det är skönt att se nån annan ha problem. Ibland har jag svårt att sluta tänka och då kollar jag på serier istället. Jamen det är nån som har det värre eller större problem liksom och då känns mina inte så jobbiga liksom. (F4)

Den har gett mig liksom eftersom så, eftersom det är så mycket ångest liksom i deras liv och att det är så mycket kaos hela tiden så känns ens egna liv så mycket lättare typ. Sådär 'det skall inte vara så svårt som de har det typ' och därför känns mitt ganska lätt typ. När man själv har såhär "gud nu är mitt liv jobbigt" och så bara kollar man såhär jamen det är flygplanskrascher eller typ de blir bombade typ då känner man sig ganska såhär 'nämen det är helt okej' typ. Man har det ganska bra. (F5)

I detta fall fungerar ju bortkopplandet också som ett tillbakakopplande till sitt eget och en känsla av att man jämförelsevis har det ganska bra infinner sig, vilket gör att man blir mer nöjd med sitt liv. Även här kan man alltså se att en *personlig upplevelseläsning* uttrycks genom det att det trots all flykt från det egna ändå kopplas till läsarens eget liv när läsningen är slut. Det visar åter att begreppet *avkoppling* också kan kopplas till en *personlig upplevelseläsning* – trots att utgångspunkten är att komma ifrån allt man själv är med om. I de fall där de vill se någon annans liv för att det är bättre än ens eget är beskrivs det som att det upplevs som att de tar en paus från sitt eget, går in i någon annans – mer fantastiska liv, och genom det får kraft att återgå till sitt.

En respondent tycker att hans eget liv blir mer attraktivt efter en sådan bortkoppling: "Jag ser något häftigare än mitt eget liv och då blir jag häftigare än vad jag var för fem minuter sen." (M15) Men en annan menar att det också kan vara svårt att återgå till sitt eget liv efter att avsnittet är slut eftersom ens eget liv plötsligt framstår som tråkigt:

De som sträck-tittar har ju ibland nästan förlorat känslan av sin egen verklighet eftersom de oftast sitter instängda på sitt rum och tittar och de liksom klipper av kontakten av världen. De är liksom i sin egen värld med serien och det är det som kan bidra till den tomhet jag pratade om innan. För att när man väl har tittat färdigt på den så kan man inte återvända till den världen utan att ha sett det man redan har gjort. /.../ Och eftersom man inte har något kvar att se från den världen så är man tvungen att återvända till sin egna värld som kan tyckas vara gråare och tråkigare. Och det är det som kan göra en rätt tom inuti. Som man har inget kvar att stimulera ens fantasi och ens tankar med, mer än det här. (M13)

Lärdom

Att man lär sig något genom att titta på tv-serier är tydligt uttalat hos samtliga informanter. Det vanligaste exemplet de tar upp är att de utvecklar sina kunskaper i det språk som tv-serien är på, vilket i de flesta fall är engelska. De vittnar om bättre hör- och läsförståelse, större ordförråd och höjda betyg i ämnet. Många tittar utan svensk text eftersom de stör sig på dåliga översättningar. Någon nämner också spanska och franska som språk de lärt sig bättre, och en av de intervjuade som såg serier från Sydkorea blev så intresserad av språket att hon gick en kurs i koreanska. Andra konkreta lärdomar som ges exempel på är någon som lärt sig något om evolutionen när han tittade på *Big bang theory* vilket senare visade sig komma på ett prov. Två nämner att de fått historiska kunskaper genom att titta på exempelvis *The Vikings* eller *Fröken Frimans krig*, en att hon känner sig mer allmänbildad och ytterligare en annan att han lär sig hur tv-serier är uppbyggda. Dessa konkreta lärdomar kommer upp när eleverna pratar explicit om vad de lär sig av att titta på tv-serier och motsvarar i hög grad den *opersonliga instrumentella läsningen* där läsningen ger kunskap som kan användas utanför densamma och inte berör läsarens person. Furhammar visade i sin studie att de lärdomar skönlitteratur gav uteslutande var sådana som hade med människor och miljöer att göra.⁹⁸ Här visar informanterna att tv-serierna också kan ge kunskaper i språk, historia och biologi. Men i intervjuerna uttrycks ändå en viss skepsis mot om de lär sig så mycket egentligen. En informant säger att hon definitivt lär sig mer genom att plugga i skolan. Så långt den *opersonliga, instrumentella läsningen*. Flera informanter berättar också om lärdomar som passar in i den *personliga instrumentella läsningen*, där det man lär sig kopplas till den egna personens liv och erfarenheter:

... som jag sa innan då så ibland kan det komma så här livsläxor liksom, när man kollar på det. Och det tycker jag ändå så är nånting som jag inte vill missa, så då är det väl inte slösad tid egentligen. Men det är väl egentligen, ja men läxor som man kanske lär sig ibland, genom att kolla på dem. (F1)

Den lärdom som kopplas till den egna personen är sällan det som nämns direkt när intervjuerna kommer in på vad tv-serierna kan lära en, utan dessa exempel växer i högre grad fram under det att de pratar. Dessa berättelser handlar mer om det inre livet – lärdomar om sig själv och andra, hur man interagerar med andra människor, hur man kan se på världen och hur man kan utvecklas som människa vilket erhålls genom att respondenterna följer karaktärernas liv och de situationer de ställs inför. De ser karaktären lösa ett problem i sitt liv på ett sätt som visar att andra ageranden än de de själva brukar använda är möjliga. De ser hur någon annan gör och det

---

⁹⁸ Furhammar 1997, s. 135.

hjälper dem att fatta beslut när det gäller sitt eget liv. Flera talar om att de får ”ett annat perspektiv” på livet. Det rör sig exempelvis om hur man hanterat sina egna brister eller hur man ser på andras agerande mot en själv. Här är ett resonemang från en respondent som sett *13 reasons why*:

Jag tror när jag såg till exempel *13 reasons why* så tänkte man väl lite mer på vad man säger, och hur småsaker kan liksom påverka nån väldigt mycket för jag tar inte riktigt alltså jag skulle aldrig ta åt mig på samma sätt som Hannah gjorde, men jag fattar ju också att det finns folk som gör det och då känns alltså då började jag ju tänka efter mer. Åh men alla serier gör väl kanske undermedvetet lägger sig lite i baktanken. /.../ Men det var *13 reasons why* som gav mest som fick mig att tänka mer. (F4)

På samma sätt som Dahl och Lindtner ansåg att *Skam* var en demokratisk resurs kan vi genom citatet ovan se att *13 reasons why* också är det. Informanten visar att hon efter att ha sett den serien tänker lite mer på vad hon säger till andra, eftersom hon vet att det finns ”folk” som kan ta åt sig på samma sätt som Hannah i serien gjorde. Fler uppger just den serien som exempel när de resonerar om insikter i hur andra människor kan tänka och agera. Här är det tydligt att Skolverkets intentioner om skönlitteraturens effekter infrias. I ämnets syfte står det exempelvis att den ska vara en källa till ”förståelse för andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar”. En annan person berättar att han tagit stort intryck av en karaktär i *Game of thrones*:

/.../ det finns en karaktär som heter Lanister. Han är en dvärg. Okej. Han säger i själva serien, han bara: ’en dvärg är alltid ett missfoster i sin pappas ögon’. Han vet att han är ett missfoster man han gör vad som helst. Han säger vad som helst utan att han bryr sig om vad andra tycker. Så man lär sig av det, man lär sig att vara carefree. Vi säger jag, jag ser mycket fel på mig själv. Istället för att skämmas för det så går jag och berättar det till folk och bär det som en dräkt så att folk inte kan skämta om mig. (M15)

Citatet visar att en karaktär i en tv-serie kan inspirera en följare att vara på ett annat sätt. Antingen som exemplet om *13 reasons why* där serien får den som tittar att tänka på hur hen behandlar andra, eftersom det man säger och gör kan sårar mer än man tror, eller som i exemplet från *Game of thrones*, där en karaktär inspirerar en till att inte skämmas över vem man är, utan att bära sin personlighet med stolthet. Olin-Schellers forskning visar också att de som tittade på såpoppor använde dem i skapandet av sin egen identitet. Hon såg att de använde serierna för att konstruera genus genom att tjejer tittade på vissa serier och killar på andra.⁹⁹ Detta är inte något som har kunnat verifieras i denna undersökning. *Gossip girl*, som är en typisk ”tjej-serie” med tjejer och om tjejer är en killes favoritserie. Den enda som älskade skräck var en tjej. Möjligen är det fler killar än tjejer i undersökningen som älskar *Game of thrones*, men i övrigt fanns det inget tydligt mönster vad gäller genus i informanternas berättelser om de tv-serier de älskade att följa.

---

⁹⁹ Olin-Scheller 2006, s. 162–170.

En annan karaktär som tas upp som en inspiration är Noora från den norska serien *Skam*.

En respondent menar att hon blev en stor förebild genom sitt sätt att vara i serien:

Hon var så cool så man ville ju vara som henne. Alla ville ju vara som Noora efteråt. Hon står upp för sig själv. Man vill ju vara som henne såklart. Hon är en förebild på något sätt, hon säger till William och hon vågar stå upp för sig själv. (F8)

Dessa citat visar att tv-serier skulle kunna användas i klassrummet: ”som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar, samt för att lära ’känna sin omvärld, sina medmänniskor och sig själv’, precis enligt Skolverkets önskan.

Några få anser att dessa lärdomar kan gå för långt. En respondent tar just karaktären Nooras inflytande som exempel:

Jag har ju sett att många tjejer så här av *Skam* till exempel har börjat säga massa såna saker i skolan så där att börja applicera det på saker som inte har med det att göra typ och så börjar de misstänka saker bara för att de har sett på den där serien (skratt) och sådär. (M14)

Här kan man möjligen ana en genus-koppling. Den som säger sig inspirerad av Noora är en tjej, medan den som irriterar sig på hur tjejer kopierar beteenden och repliker från serien är en kille.

Det citat avsnittet om *Lärdom* inleddes med kommer från en informant som använder ordet livsläxan för att beskriva vad det ger henne att titta på tv-serier. Här följer ett exempel på det från när hon tittade på *Teen wolf*:

I: Alltså ibland lär man sig väldiga, alltså riktiga livsläxor genom serier som jag helt klart använder. Och det tycker jag är ganska bra. Det är såna serier som jag gillar, som lär en läxor som har nåt att säga när man visar, ja jag har lärt mig väldigt mycket genom att kolla på olika serier.

F: Kommer du ihåg nåt exempel?

I: Ja men typ i *Teen wolf* då så var det, alltså den är ju såhär supernatural liksom, så det är ju lite oralistiskt men det var huvudpersonen, Scott, han hade gjort slut med sin flickvän och så var han på väg och såhär förvandlas till varulv och då kom hans mamma och bara alltså hade ankare som liksom håller ner en som får en att liksom ändras tillbaks, och så sa hon att: ’du måste hitta ditt ankare’, och så förklarade han då att hans tjej var hans ankare och att han inte har henne längre och då sa mamman att han måste vara sitt egna ankare för att folk kommer och går och det är såhär att man måste vara för sig själv, så det var nåt viktigt som jag lärde mig. Att liksom vara där för mig själv och liksom dra ner mig själv till marken igen när jag liksom försvinner. /.../ jag tycker helt klart att serien blir mycket bättre om de tar med saker som man själv kan ta med sig i livet så. Som man själv kan lära sig av liksom. Jag tycker det är den, såhär det känns som att man kollar på nåt som har mer om en mening typ istället för att liksom bara kolla på nåt som man inte kommer nånstans med typ. (F1)

Ytterligare ett exempel är från en elev som följde *Gossip girl* och upplevde att hon genom den fick hjälp att hantera sina egna kompisrelationer:

I: Alltså några av de problem jag har, speciellt med mina tjejkompisar har jag mycket problem de senaste åren och då såhär jamen som allt som *Gossip girl* i min favoritserie då och där var det ju mycket såhär problem med kompisar och absolut inte på samma sätt som eller lite på samma sätt, för det handlar mycket om att vi inte pratade med varann eller vi stängde ut varandra utan att säga nånting, äh och jag hamnade då i mitten väldigt många gånger och då kunde man se även fast det kanske inte fanns nån i mitten så kände jag ju bara men jamen såhär, man ser om det, det finns andra som hamnar i de här problemen också, för man kan känna sig ganska ensam i såna problem.

F: Verkligen.

I: Så då är det ju skönt att se 'jamen det finns faktiskt andra som hanterar eller gör saker på samma sätt' för det kan vara svårt att hitta liksom folk som går igenom samma sak i en annan än för mig liksom så då är det ju väldigt skönt att se. Och sen kan man ju alltså såhär också med typ sina föräldrar så alltså kanske ha problem ibland och bli oense och sånt liksom så att man kan relatera för att det är väldigt jobbigt att känna sig ensam i sin situation.

F: Ja verkligen.

I: Ja. Det är alltid skönt om nån går igenom det, även om det inte är på riktigt. (F4)

Detta är konkreta exempel från särskilda tv-serier, men många pratar också om lärdomar i allmänna ordalag som att de får ett annat perspektiv på livet, att deras fantasi stimuleras, att de fått intressanta synvinklar som de kan lära sig från. I det stora hela verkar det som att serierna påminner dem om vad som är viktigt i livet och att det finns flera olika sätt att hantera svårigheter på. Flera respondenter anser att serierna blir bättre om de innehåller sådant man kan ta med sig in i sitt eget liv. Det skulle i så fall innebära att *den personliga dimensionen* stärker känslan av det betydelsefulla i att titta på tv-serier. De lärdomar som var mer instrumentella kunde hjälpa dem att höja ett betyg, men de personliga gjorde att serierna gav insikter de kan använda i sina liv och i relation till andra. Kanske kan detta också jämföras med det Sigvardsson såg i intervjuerna med poesiläsarna; att *stöd i svåra situationer* var en av de största anledningarna till att unga tyckte om att läsa poesi.

För några är denna effekt av tittandet det centrala i varför de alls tittar på tv-serier. De vill lära sig hur man ska leva, hur man ska vara mot varandra och hur man ska se på livet. En av de som tydligast har den här inställningen formulerar det så här:

Så jag försöker alltid leta efter något som jag kan ta med mig till min vardag och mitt liv. Något jag kan lära mig alltså oavsett om det är litet eller stort, så länge jag tar med mig något så känns det inte som att jag har slösat bort helt liksom. Så jag försöker alltid hitta nånting som jag kan lära mig av det. /.../ Antingen hur jag ska hantera vissa situationer eller inte agera liksom.(M12)

För denne respondent var den personliga instrumentella läsningen hela grejen med att se på tv-serier. Det var det han var ute efter och det var det som gjorde det betydelsefullt att lägga tid på.

Temat lärdom passar således in i två kategorier: å ena sidan *den opersonliga instrumentella läsningen* där konkreta kunskaper angavs som en orsak till att titta på tv-serier, å andra sidan *en personlig instrumentell läsning* som framkom längre in i intervjuerna. Särskilt en informant var helt på det klara med att det var den direkta orsaken till att han tittade, andra formulerade det mer som att det var en positiv konsekvens med tittandet.

Långvarig relation

En fördel med tv-serier, enligt flera respondenter, är att de pågår länge. Som minst får man ju en säsong med ett antal avsnitt, men om serien går hem hos publiken kan det bli fler säsonger

och en hel del tid som spenderas tillsammans med karaktärerna. Detta är ett av argumenten för att de intervjuade föredrar tv-serier framför film.

Det jag gillar mer med tv-serier är att under en hel säsong så har man ju mycket mer skärmtid, att gå på. /.../ Alltså man skulle inte kunna göra en sån här *Game of Thrones*-film så bra tror jag. För att det är så många karaktärer, man måste veta, långa plot lines, man måste veta, så grejen med serier tycker jag det som är bättre där är att man får många fler skärmtimmar, att man får lära känna karaktärerna bättre där. (M14)

Jag tror alltså för mig är det såhär att om jag kollar på en serie länge, då är det lättare för mig att såhär skratta och bli ledsen och nånting. Så jag tror att det är att det man känner så här som ett band typ, med karaktärerna, och man känner liksom ”jamen jag känner den här karaktären och därför skrattar jag med dem och jag gråter med dem och liksom så”. Fast det händer ju mest när man har kollat på en serie väldigt länge. (F1)

Äh och sen filmer där måste de ju såklart korta ner allting så man får ju inte lika nyanserad personlighet på alla karaktärerna. Så ja det är väl det som jag tycker är roligast med serier, för det är som man blir en del av det. (F2)

Tiden tillsammans med karaktärerna gör att man känner sig nära dem. Personerna innanför skärmen och utanför får en slags relation och för den som befinner sig utanför skärmen blir det betydelsefullt.

I slutändan så, i slutet av serien så då har man lärt känna alla de här karaktärerna och man inser verkligen hur mycket djupare de här karaktärerna är, för man har fått lära känna deras liv. Och deras erfarenheter och möten med andra personer. (M13)

Närheten till karaktärerna och deras värld beskrivs som avgörande för tittandet. De vill veta hur det går för de karaktärer de känner kärlek till. I Angs studie om *Dallas* och dess anhängare framkom att kärleken till karaktärerna var den största orsaken till att de följde serien under långa tider.¹⁰⁰ En informant i föreliggande undersökning beskriver det som väldigt belönande, att ha följt en person under en lång tid och sedan få vara med när den uppnår sitt livsmål. Det tillfredsställer den som tittar när det går bra för den person de känner sig nära. Även poesiälskarna i Sigvardssons studie har den upplevda inre gemenskapen (med poeten eller poesin) som en av de starkaste orsakerna till att de läser poesi.¹⁰¹ Här finns spår av både *opersonlig* och *personlig upplevelseläsning*. Den *personliga upplevelseläsningen* handlar om att läsningen är något som är värdefullt genom hela texten, och att läsaren själv är delaktig i mötet med texten. Slutet är inte målet, men flera anger att det ändå är belönande att få veta hur det går – vilket är mer av en *opersonlig upplevelseläsning*.

En fördel med det långa formatet, som några informanter nämner, är att karaktärerna hinner utvecklas som personer under seriens gång. Detta innebär att de också hinner visa negativa sidor.

Men alltså det är ju det blir liksom såhär de ändrar personligheter mot varandra hela tiden. Ena dagen kan de vara såhär bästa vänner och typ såhär och andra dagen gör de allt för att typ förstöra för varandra

---

¹⁰⁰ Ang 1985, s. 30.

¹⁰¹ Sigvardsson 2017, s. 348.

typ. Alltså man får aldrig nån såhär helhet av hur de är typ och så alltså de förändras väldigt mycket såhär genom serien typ när det gäller deras personlighet också. Och det blir också såhär intressant att fortsätta se för att det är såhär, det blir typ mer verklighetsbaserat med karaktär för att man ändrar sig ju i personligheten det utspelar sig under många år liksom. Så att det är väl typ det som gör att man fastnar för dem. (F5)

Ja det är ju det att många av de här serierna de tar upp väldigt intressanta frågeställningar som jag ofta tänker på efteråt. Och en del av de här serierna har lämnat ett känslomässigt eftertryck i mig och det är nog mest på grund av karaktärerna att de är mänskliga, återigen det mänskliga med karaktärerna att det är viktigt för då kan man känna igen sig. /.../ Alla deras positiva sidor men också framförallt deras negativa sidor, för det är de negativa sidorna i en person som gör de mänskliga. (M13)

Det långa formatet uppges explicit i sex av intervjuerna som orsaken till att de hellre tittar på tv-serier än på film – eftersom det gör att man kommer närmare karaktärerna och hinner umgås med dem under en längre tid. För att uppnå den här närheten menar fyra informanter att det underlättar att binge-watcha (alltså sträcktitta) serien en period, eftersom ett intensivt umgänge med karaktären i serien ökar känslan av att man känner dem.

Jag vill gärna se några avsnitt åt gången, har väldigt lätt för att fastna. Sträcktitta. Jag lever mig in väldigt mycket i serien. Det känns som att jag har lätt att vara en del av den och då vill jag titta mer för jag vill bara få en större och större del av den. Den känns som en del av livet. (M12)

Andra tycker att serien tar slut för fort om man binge-watchar den och försöker därför portionera ut avsnitten för att inte förlora serien för snabbt. När en älskad serie tar slut upplever många det som svårt. I princip samtliga talar om en tomhet som uppstår, en känsla av att man inte vet vad man ska göra härnäst, vilket passar väl in på den *personliga upplevelseläsningen* där slutet anges vara svårt eftersom läsaren måste lämna den textvärld den själv upplever att den varit en del av. Vissa löser det med att gå direkt på en annan serie, andra med att ta en paus för att kunna smälta serien ordentligt innan de börjar titta på något nytt. Några av dem har svårt att klara av separationen, de hittar vägar för att fortsätta vara nära sina karaktärer och serier. Och dessa vägar är inte få, man kan titta på klipp från seriens höjdpunkter som fans har lagt upp på Youtube, diskutera med andra som också älskar serien, läsa böckerna (om serien grundade sig på böcker), se en spin off och mycket annat. En informant berättade att han lånat böcker på biblioteket som den fiktive karaktären har skrivit och läst dessa. Genom att fortsätta utforska karaktärerna fortsätter också den långvariga relationen de utvecklat till att omfatta platser utanför själva tv-serien. Tre informanter uppger att de börjar om på serien direkt och ser allt en gång till. Säsong 1, avsnitt 1 och så framåt igen. Det positiva med detta anges vara att de ser nya saker som de inte sett tidigare.

F: Vad händer liksom när du har sett det sista avsnittet i den sista säsongen?

I: (Suck) Jag gråter. (skratt) Nej, men det är typ så att efter 10 säsonger av *Friends* så är man förkrossad. Och så blir det ju såhär att man får hjärtstillestånd och man sitter bara och väntar så det kommer inte en ny säsong förrän om ett år typ, så måste jag bara sitta och vänta men liksom nya säsongen var det liksom två låger så det är jättejobbigt liksom. Men jag vill ha mer! Men då brukar jag gå in på typ Youtube och

söka på såna där massa klipp och sånt där /.../ så det känns det som om de fortfarande är med fast man inte kan kolla. (F2)

En respondent har inte sett på någon annan tv-serie än *Grey's anatomy*. Den utspelar sig i sjukhusmiljö och hade vid tiden för intervjun 14 säsonger med sammanlagt 317 avsnitt.¹⁰² Varje avsnitt är oftast en timme långt. Denna respondent har sett samtliga säsonger fyra gånger och beskriver hur det har övergått från att vara en oerhörd spänning i att få veta vad som ska hända – vilket var fallet den första gången hon såg avsnitten – till att mer eller mindre ”hänga” med karaktärerna i sin vardag.

Det är liksom såhär, jag behöver inte fokusera på det längre, för jag har sett det så många gånger så att jag går runt och kollar på det samtidigt som jag gör andra saker som ja när jag skall plugga så kollar jag samtidigt, eller om jag skall sova så kollar jag samtidigt eller när jag äter så kollar jag samtidigt eller om jag sitter på bussen typ såhär. Så är det typ. (F5)

Denna läsning visar att hon har gått från en *opersonlig upplevelseläsning* där handlingen och slutet är centralt till att bli en *personlig upplevelseläsning* när serien ses om. Eftersom den som tittar redan vet hur det går skiftas fokus och relationen med karaktärerna blir viktigare. Det är samma person och samma tv-serie, men läsningen förändras. Precis som den läsning Lagercrantz förordar läser hon om och om igen och hon behöver inte skynda genom säsongerna eftersom hon vet hur det ska gå. Samma läsare, samma text – men ett förändrat syfte med läsningen. Om man räknar 317 timslånga avsnitt fyra gånger får man fram att hon spenderat drygt 31 fulla arbetsveckor tillsammans med denna text. Få bokläsare skulle slå det. Axelssons studie fokuserade just på de som såg samma film om och om igen och han menar att fiktionsfilmen fyller samma funktion som litteraturen hade tidigare och att det därför är dags att film betraktas på samma sätt.¹⁰³ Engagemanget i karaktärerna vittnar om att tv-serierna är en källa till glädje – precis som Skolverket önskar att litteraturen ska vara för eleverna i skolan.¹⁰⁴ Här kan man också se paralleller till den lustläsning som Skarstein såg i kommentarsfälten till *Skam*.¹⁰⁵ Värt att notera är att tv-serie-tittandet endast sker på fritiden och inte i skolan. Skolverkets intentioner handlar naturligtvis till största delen om den läsning som ska ske i skolan.

Temat långvarig relation kan användas till två av de fyra kategorierna: *personlig* och *opersonlig upplevelseläsning* men den instrumentella läsningen lyser med sin frånvaro.

---

¹⁰² IMDB, Grey's anatomy, episode guide <https://www.imdb.com/title/tt0413573/> Hämtad 2019-08-11

¹⁰³ Axelsson 2014, s. 181–182.

¹⁰⁴ Skolverket 2011.

¹⁰⁵ Skarstein 2018, s. 198.

Gemenskap

Genom tv-serierna upplever många respondenter gemenskap. En sorts gemenskap är den de upplever med själva tv-serien och karaktärerna, vilken avhandlades i kategorin ovan. En annan sorts gemenskap framträder kanske ännu starkare i intervjuerna, nämligen den som finns utanför själva serien. Där förs diskussioner med andra som fastnat för samma serie:

./../ och så kan man ju liksom prata med folk som gillar samma tv-serier så det är väl ett samtalsämne typ. Så då kan man ju få kompisar som gillar samma sak. ./../ Det är några i klassen som kollar på samma tv-serier som mig. Och så det är ju nånting att prata om och så och så får man liksom ett starkare band då har man nåt gemensamt. ./../ Speciellt i min gamla klass alltså det var nästan bara det vi pratade om. För det liksom "har du sett avsnittet i det nya" jag bara: "ja" så pratade vi om det och så efter ett tag så kom det nån annan tv-serie. Mm. Det var väldigt mycket. (F3)

En av de informanter som har *Game of Thrones* som sin favoritserie berättar att den är uppbyggd kring olika familjer och att det lätt blir så att de som ser på den håller på en särskild familj och att detta kan leda till en känsla av att han är en del av något större – men även hur en serie kan göra det enklare att få kontakt med någon man inte känner:

Man kan ändå relatera till samma saker när man har sett samma serie och så. Och får något samtalsämne att prata om, det blir djupare liksom. Om man träffar en människa och så börjar man prata om tv-serier, så kan man sitta och prata om tv-serier jättelänge fast man liksom aldrig har träffat varandra, och det kan ju vara rätt fräckt. För jag minns det var en gång när jag var på mitt sommarställe och så kom vi in på serier och att jag kollar på *Prison break*, och de bara "åh, vilken säsong" och det är samma och det var fräckt faktiskt, att bara kunna prata om nånting även fast man inte kände varandra. (M16)

Att titta på samma serie samtidigt kan också skapa en känsla av gemenskap. Informanter berättar om att de tittat på en särskild serie med en särskild kompis och att det stärkt banden dem emellan. En informant tittade på serien *Glee* tillsammans med en kompis och eftersom ingen annan av deras kompisar såg den serien samtidigt som de, blev den något särskilt för dem. De har fortfarande en låt från serien som sin gemensamma favoritlåt. (F2) En annan berättar hur det kan vara när han och hans kompisar ser på favoritserien *Game of Thrones* tillsammans:

I: Nej, men alltså jag gillar helst att vara ute med kompisar och kolla på *Game of Thrones*.

F: Är det bättre?

I: Det är mycket bättre, för jag vet när *Game of Thrones* var aktivt, det är synd de har tagit paus till 2019, jag och Adam ./../ jag och han, Jocke, Edvin, Linus – vi alla gick hem till Adam och kollade ett avsnitt. Och så fort det hände vi alla skrek. Vi bara "wow, de kysstes! Han dog ju! Wow!"

F: Ja, tycker du inte på något sätt att de andra som är med och tittar sådär tar din upplevelse ifrån dig liksom?

I: Nehej, de tillägger upplevelse. Alltså i fall jag kommer ihåg nånting så dagen då jag kollar på tv-serier, det är inte så att jag kommer ihåg när jag sitter själv och tittar på tv-serier, utan man kommer ihåg just det där när man kollade med kompisar och vad som hände. (M15)

Han beskriver också att de kan ha kontakt med varandra trots att de sitter på olika platser och tittar. De vet att när det nya avsnittet släpps så tittar alla och då kan de kommentera vad som

händer i serien i realtid. Över lag menar han att serier spelar en stor roll i hans och hans kompisars gemenskap:

F: Brukar ni snacka mycket

I: Jaja

F: Du och dina kompisar

I: Jaja hela tiden

F: Hur mycket?

I: Vi säger, i fall vår vänskap är 100 %, 99 % är tv-serier. (M15)

Och även om respondenten senare menade att det var en smula överdrivet så säger det ändå något om känslan av att serierna skapar gemenskap. Det blir en gemenskap att prata om samma serier vilket i sin tur gör att man får ett starkare band till de man pratar med.

Fyra av dem uppger att de tittar på en särskild serie tillsammans med kompisar, eller familj och upplever att det för dem närmare varandra. Men fem av dem föredrar att se serien i sin ensamhet. Att man tappar fokus när man tittar tillsammans med andra och lätt missar detaljer. Flera respondenter vill titta på serien i ensamhet och diskutera det med andra efteråt. Det blir en stund med sig själv som flera verkar uppskatta: ”jag gillar att kolla själv. Det är min ensamtid när jag kollar serier ” (M9) Andra tycker att det finns fördelar både med att titta själv och titta tillsammans.

I: /.../ det kan vara så att jag behöver ha absolut ha någon att prata med en serie då är det jätteskönt men ibland vill man ju bara ha det lite för sig själv och känna att det här är mitt liksom. Men jag tycker det är kul när man har nån att kolla med också, och kunna diskutera. För att om det är nånting man gillar då vill man ju gärna dela med sig. /.../ Det är konstigt det där. Ibland vill jag ha det för mig själv, ibland vill jag bara dela att xx skall se det liksom /.../ Sen är det ju alltså min lillebror, för vi bor ju tillsammans så då kollar vi ju avsnitt för avsnitt.

F: Brukar ni kolla ihop ibland?

I: Ibland. Vi har väldigt, jag gråter väldigt lätt och han skrattar åt mig väldigt lätt så jag blir väldigt så där att om han är där då kan jag inte gråta och då förstör det lite för mig. (F4)

Att titta tillsammans med andra kan alltså också göra att upplevelsen av serien minskar. I linje med detta beskrivs upplevelsen kring serien förstärkas genom att ha samma reaktioner som andra när man tittar gemensamt på en serie.

I: Det blir mycket större då, om jag kan dela med mig av samma upplevelse med nån annan.

F: Händer det ofta?

I: Äh, det gör det inte. Dels, de ofta de flesta serier jag har sett det är när jag sitter ensam uppe på mitt rum med datorn. Det är på datorn jag tittar på dem. Men sedan finns det ju de serierna som jag tittar på med familjen nere vid tv:n, som till exempel *House*. Den tittar vi på alla tillsammans för vi tycker så mycket om den allihopa. Och den där *Fullmetal alchemist* har jag tittat på fyra gånger nu för jag tycker så mycket om den, och den fjärde gången det såg jag nu under sommaren och hösten tillsammans med en kompis. För vi såg den oftast hemma hos honom eller hos mig.

F: Ja. Blev det skillnad?

I: Ja det blev skillnad. För dels så kunde jag diskutera det med honom och även ja det här är nånting jag tycker om att kunna få se andras reaktioner till det jag själv har reagerat på.

F: Ja. Är det roligast då om ni tycker samma då till exempel, eller är det roligt att diskutera då om ni tycker olika?

I: Alltså dels så är det roligt att diskutera de olika sakerna, men även det att jag gillar det här med att just det att kunna känna, att någon annan kan ha samma reaktion som jag. Det är just det vi kommer tillbaka till som jag sa förut just det att inte vara ensam om känslorna. Att det är mycket bättre om man som sagt kan dela med sig av nånting och inte känna att det är bara jag som känner så. (M13)

Förnimmelsen av att inte vara ensam om känslorna gör att man erhåller gemenskap med någon annan kring en gemensam upplevelse. Att vara ensam med känslor i relation med en tv-serie upplevs alltså både som något positivt (att man får leva ut dem utan att någon annan har en åsikt om det) och som något negativt (känslan av att det bara är jag som tycker precis så här). Det förekommer även bland de intervjuade att de söker upp särskilda forum eller använder sociala medier för att samtala om serien, både med vänner och med personer de aldrig träffat.

Detta tema är svår att sortera in under en av de fyra kategorierna. Möjligen kan man tänka sig att temat har med en *instrumentell läsning* att göra – eftersom tv-serien blir ett redskap till att nå något. Men det är inte kunskap läsaren når i första hand, utan just gemenskap med andra, vilket kanske liknar den *personliga instrumentella läsningen*. Men en *personlig läsning* innebär att själva texten ses genom ens eget liv, vilket egentligen saknas. Det som spelar roll här är framför allt att de diskuterar sin läsning, att diskussionen som sådan skapar en gemenskap och att denna diskussion ofta sker utanför själva tittandet, ofta efter att tittandet har skett.

Att följa samma tv-serier ger en känsla av samhörighet, vilket skulle kunna kopplas till Olin-Schellers resultat om att de som följde tv-såpor använde dem för att konstruera sin identitet. Men, i Olin-Schellers intervjuer framkom endast att detta skedde genom relationen till karaktärerna i serien, och inte i samtalen om dem efteråt.¹⁰⁶ Sigvardssons intervjuer med poesiläsande ungdomar visade att en inre gemenskap (med poeten) var en av orsakerna till att de tyckte om poesi, men den var enbart av privat natur och delades sällan med andra.¹⁰⁷ Den gemenskap med andra som de som älskar att titta på tv-serier anger som en viktig faktor till att de går inte att finna i någon av de andra undersökningar som redovisats i denna uppsats.

Tv-serier i undervisningen

I 13 av de 16 intervjuerna berördes frågan om huruvida tv-serier bör användas i undervisningen – på samma sätt som litteratur och i viss mån film redan används. Av dessa var fyra informanter odelat positiva till det, men lika många var odelat negativa. Övriga fem såg både för- och

---

¹⁰⁶ Olin-Scheller 2006, s. 169.

¹⁰⁷ Sigvardsson, 2017, s. 10.

nackdelar med det. Nio informanter hade alltså positiva argument och lika många hade negativa.

De positiva argumenten ger ingen entydig bild av varför tv-serier skulle vara en bra idé att lyfta in i undervisningen. De orsaker som anges är exempelvis att informanterna ser fördelar med att kunna bygga på de kunskaper de redan har, få briljera med något man redan kan eller ha ytterligare en möjlighet att få diskutera tv-serier med andra som kan samma sak. Några angav också det faktum att det skulle vara lättare och roligare att titta på tv-serier än att läsa – både när det gäller läxor som görs hemma och under det arbete som sker i skolan på lektionstid. Dessutom, menar någon, att det skulle vara roligt att i skolan få fokusera på något man tycker om. Trots de positiva argumenten görs reservationen i två intervjuer att detta bara är en bra idé om rätt sorts tv-serier används. Den ena föreslog *Skam* – eftersom den handlar om skolan, och den andra betonade att det bör vara en rolig serie och inte en som är ”full av kunskap” (vilket gör att eleverna inte koncentrerar sig). I två intervjuer påpekas att det är självklart att man kan använda tv-serier i undervisningen eftersom det går att göra allt med dem som går att göra med böcker eller film. En informant betonar att det skulle vara viktigt för eleverna att kunna hålla isär det arbete som skulle utföras med hjälp av tv-serier från det rena fritidstittandet.

När det gäller de negativa argumenten är bilden mer samstämmig. Det övervägande är att de menar att tv-serier som fritidsfiktion skulle bli förstörd genom att införlivas i skolans undervisning, vilket sex av de nio informanter som lyfter nackdelarna med idén anser. De resonerar nästan som att tv-serierna skulle bli ”smittade” av kunskapskrav och analyser och sedan inte kunna användas som avslappning från skolan längre. Dessa åsikter fann även Nordberg i sin undersökning om fritidsläsningen – att eleverna upplevde en stor kontrast mellan skolläsningen respektive fritidsläsningen. Nordbergs konklusion ur detta var att ”låta nöjesläsningen och den kritiska läsningen befrukta varandra”.¹⁰⁸ De informanter som ställer sig negativa till att tv-serier ska behandlas i skolan verkar inte se att något sådant skulle hända utan ger istället uttryck för rädslan att fritidsfiktionen skulle vara förstörd för alltid. Två personer menar – likt den informant som angav positiva argument, men samtidigt reserverade sig för att det inte får blandas ihop – att man kanske skulle kunna lösa det genom att ha vissa serier i skolan och andra hemma, men övriga anser att det inte skulle spela någon roll. Skadan skulle ändå vara skedd. Några få motiverar sin negativa ståndpunkt med andra argument: att tv-serier kanske inte är så lämpliga att använda i skolan på grund av att man kanske lär sig för lite, eller för att de är för komplicerade i formen.

---

¹⁰⁸ Nordberg 2017, s. 242.

Här skulle det naturligtvis vara intressant att få insyn i vilka elever det är som är för respektive mot att lärarna ska behandla tv-serier i undervisningen. Är det de svaga eller starka eleverna som är positiva? Eftersom denna undersökning inte fokuserar på tv-serietittarna som individer kommer ett svar på det inte att ges. Vad undersökningen kan svara på är om genus spelar roll och här finns det vissa skillnader: en tjej är helt positiv till det, medan två av varje kön är helt negativa. Fyra tjejer och en kille kan se både för- och nackdelar. Om man ser hur det ser ut bland de som läser böcker respektive inte gör det finns inga större skillnader. Möjligen den att det finns fler negativa argument till att använda tv-serier i undervisningen hos dem, men här handlar det om två av fyra bokläsare som är negativa och en av åtta icke-läsare. Detta är ingen kvantitativ undersökning och materialet är för litet för att egentligen kunna säga något om det.

Dahl och Skarsbø Lindtner visade genom sin artikel att *Skam* skulle kunna användas i undervisningen eftersom publiken visade att de genom serien reflekterade över samhällets situation. Även Skarstein var genom analys av kommentarsfälten till avsnitten i *Skam* positiv till att använda serien i skolan eftersom det samtal som uppstod liknade ett litteratursamtal som skulle kunna ske i undervisningen.¹⁰⁹ Med avstamp ur samma serie är även Øverland Nyhus och Syse Talsethagen positiva till att använda *Skam* i undervisningen. Deras argument liknar Skolverkets intentioner: serien innehåller något allmänmänskligt som skapar igenkänning hos tittarna.¹¹⁰ Lundström och Svensson har också argument som talar för detta, men deras motiv är att studiet av tv-serier skulle leda till en större kunskap om fiktionsvärldar.¹¹¹ De påpekade också att ett möte skulle kunna ske mellan elever och lärare genom att läraren använde sig av texter ur elevernas fritidsfiktionsfält vilket i sig skulle vara positivt.

Värt att notera är att samtliga artikelförfattare verkar utgå från att eleverna skulle vara odelat positiva till att använda tv-serier i undervisningssituationer. Denna undersökning visar dock att lika många elever är tydligt negativa till det.

---

¹⁰⁹ Skarstein 2018, 206-213.

¹¹⁰ Øveland Nyhus & Syse Talsethagen 2018, s. 223.

¹¹¹ Lundström & Svensson 2016, s. 1.

Avslutning

I denna avslutande del kommer frågeställningarna besvaras och därpå diskuteras. Avslutningsvis ges förslag på vidare forskning inom detta fält.

Sammanfattning

Syftet med denna undersökning var att ta reda på varför gymnasieelever väljer att se på tv-serier på sin fritid. Den tematiska analysen visar att de framträdande kategorierna i deras svar var: de använder tv-serierna som avkoppling, de drar lärdomar genom att titta på dem, de utvecklar en lång relation med karaktärerna i serien och de upplever gemenskap med andra som följer samma serier. Den valda teorin gav prov på samtliga fyra kategorier: personlig och opersonlig upplevelseläsning, samt personlig och opersonlig instrumentell läsning – men temat gemenskap kunde inte sorteras in under någon av kategorierna. Här behöver teorin alltså kompletteras.

Den andra forskningsfrågan rörde vad eleverna anser om tv-seriernas eventuella inträde i skolundervisningen och här gavs ett motstridigt svar. Lika många informanter ställde sig positiva som negativa. De positiva argumenten var spridda, de negativa relativt samstämmiga: om lärare i högre grad skulle undervisa om tv-serierna i skolan försvinner den privata sfär som skänker tittarna de positiva skäl som gör att de älskar att ägna tid åt tv-serier.

Diskussion

De gymnasieelever som deltagit i undersökningen verkar faktiskt ingå i en rörelse där berättelsen är central. Det kan konstateras att lusten till berättelser inte är död, utan i högsta grad levande och att den har en stor plats i många gymnasieelevers liv. De skäl tv-serietittarna angav till detta var flera. Avkopplingen uppgavs vara en viktig faktor och tv-serier visade sig vara lämpliga för detta bland annat på grund av att de inte förknippas med skolarbete. De som var negativa till att tv-serier skulle in i skolans svenskundervisning angav också detta som sitt huvudsakliga argument. Tv-serier upplevdes vara något annat än skolarbete, fritt från krav på uppgifter som förväntas redovisas och bedömas. Några informanter menade dock att det egentligen inte var någon skillnad mellan tv-serier eller böcker när det gäller den aspekten. De som uttryckte detta var företrädesvis de som uppgav att de läste mycket på sin fritid. Däremot visade sig tv-serier nå långt fler än de som uppskattar narrativ i böckernas värld. Ett av de teman som framkom gav dessutom vid handen att just tv-serier som format ger något som många andra genrer och texttyper saknar och det är en långvarig relation med karaktärerna. Visserligen finns detta även representerat i både böcker och film – exempelvis de sju böckerna om Harry Potter

eller de elva filmerna om Star Wars, men dessa är mer undantag än regel. När det gäller tv-serier har varje säsong ett antal avsnitt och de mest populära serierna erbjuder ofta fler än en säsong till sina följare. På grund av detta menade informanterna att karaktärer i tv-serier utvecklas på ett sätt som gör att de just tv-serier är fördelaktiga att titta på. På samma sätt menade informanterna att den gemenskap som uppstår med de personer som följer samma serie – diskussionerna om handlingen, karaktärerna och serien som sådan – berikar. Temat lärdom visade att paradigmatiska litteratursamtal om tv-serier inte bara är möjligt utan redan pågår. Det visar att de elever som tittar på tv-serier hemma i sin soffa lär sig sådant både vi och Skolverket strävar efter att de ska lära sig inom klassrummets fyra väggar. Skolverkets intentioner – kunskaper om sig själv, andra människor och om världen – verkar infrias i fritidens fiktioner och berättelsevärldar.

Ska man vara uppriktig så verkar tv-serierna egentligen inbegripa allt det vi svensklärare skulle önska att böckerna kunde betyda för våra elever. Hur ska vi hantera detta? Ska vi byta spår helt och ersätta de gamla klassikerna i pappersform med rörliga bilder från streamingsajter? Förmodligen inte, det gamla ordspråket om att försöka undvika att kasta ut barnet med badvattnet är kanske lämpligt här. Men kan vi använda dem för att våra elever ska återfå lusten till berättelser i våra klassrum då? Kanske det, men denna undersökning visar dessvärre att en entydig entusiasm över detta – ur elevers perspektiv – saknas. Det ironiska i detta är att lärare och forskare lägger fokus på att diskutera huruvida tv-serier skulle kunna ”duga” för att användas i undervisningen och om de ska kunna jämföras med litteratur – medan en diskussion om elevernas åsikt om detta egentligen saknas helt. Elevernas budskap verkar egentligen vara att om Skolverkets intentioner om läsning ska infrias, är det mest effektiva att narrativen inte avhandlas i skolan alls, utan på fritiden. Och här har vi onekligen ett problem. Skolans mål och centrala innehåll bör naturligtvis rymmas på den plats och tid där skolarbetet huvudsakligen pågår, men när det lyfts in i klassrummet försvinner magin. När kung Minos vidrörde tingen förvandlades de till guld. Här verkar vi ha en motsatt situation. Det guld skolan vidrör verkar ha en tendens att förvandlas till skrot som ger eleverna stress och väcker olust. När fritidsfiktionen övergår till att bli skolfiktion verkar något för eleverna betydelsefullt gå förlorat. Under den tid jag utförde denna undersökning berättade jag för en av mina klasser att det verkade som att flera informanter var negativa till att tv-serier skulle användas i undervisningen eftersom de trodde att de då inte längre skulle ge dem den avkoppling de behövde. Jag frågade klassen om de också upplevde att texter de verkligen gillade kunde förstöras genom att de användes i undervisningssyfte? Det var tydligt att majoriteten i rummet förstod exakt vad dessa informanter hade menat. Jag behövde varken förtydliga eller ge exempel. Istället började de

ivrigt samtala med varandra i smågrupper och gav mig ett entydigt ”ja” på frågan. De verkade veta exakt vad det innebär att fritidsfiktioner förstörs på lektionstid.

Betyder då detta att vi ska ta våra händer från guldets, från de fritidsfiktioner som berikar våra elevers liv? Förmodligen skulle det vara att gå i andra diket. Vad som däremot behövs är att vi ägnar oss åt att söka svar på hur vi kan behandla elevers fritidsfiktioner utan att de upplever att de förstörs. En viktig aspekt här tror jag är att behandla dem med den respekt som det Øveland Nyhus och Syse Talsethagen menar att den goda tv-serien är värd. Nämligen som en: ” ... elegant utfört, innehållsrik og interessant samtidstekst.”¹¹² Forskning visar att när film används i svenskämnet behandlas det långt mer styvmoderligt än litteratur. Olin-Scheller visar i sin avhandling att film inte ses som en ”autonom konstnärlig produkt” utan genomgående används som stöd eller komplement till litteraturen.¹¹³ Vi får inte heller glömma att även många positiva argument framfördes för att använda tv-serierna i klassrummet.

Den teoretiska utgångspunkten i undersökningen var de två dimensionerna (eller de fyra kategorierna) upplevelseläsning – instrumentell läsning samt personlig – opersonlig läsning. I den första dimensionen visade sig upplevelseläsningen dominera över den instrumentella läsningen. Upplevelseläsningen återfanns i två av de fyra identifierade temana: avkoppling och långvarig relation, medan den instrumentella läsningen endast fanns representerad i temat lärdom, (vilket kanske inte är så förvånande med tanke på att den instrumentella läsningen innefattar just kunskapsinhämtning). Den personliga respektive den opersonliga läsningen som var den andra dimensionen fanns båda representerade i tre av de fyra teman som framkom: avkoppling, lärdom och långvarig relation. Men, temat gemenskap kunde inte sorteras in under någon av de två dimensioner teorin erbjöd. Den tidigare forskning som presenterats i föreliggande undersökning saknar i hög grad gemenskap som ett framträdande tema när orsaker kring varför man använder sig av en fritidsfiktion undersöks. Varför den framträder som ett starkt skäl till att just titta på tv-serier ger denna undersökning inte svar på, men den visar att teorin bör utvecklas för att kunna omfatta de positiva effekter som visade sig infrias *efter* själva den tid då tv-serien sågs. Ett förslag är att lägga in en ny dimension som har med tid att göra: samtidig – i efterhand. Samtidig skulle gälla de faktorer som uppfylls samtidigt som tv-serien ses och i efterhand skulle på motsvarande sätt gälla de faktorer som ges efter att tv-serien är sedd. Genom denna dimension skulle det gå att undersöka om tv-serietittandets orsaker ligger främst i sådant som sker samtidigt som tittandet eller företrädesvis ger positiva effekter på

---

¹¹² Øveland Nyhus & Syse Talsethagen 2018, s. 223.

¹¹³ Olin-Scheller 2006, s. 112.

längre sikt. Detta har inte undersökts i denna studie, men en gissning är att de goda effekterna avkoppling och lång relation med karaktärerna till största delen uppfylls samtidigt som tv-serien ses, medan lärdomar och gemenskap är något som infrias efteråt.

De flesta av våra elever läser inte. Det vet vi. Men utifrån ett vidgat textbegrepp ”läser” de som aldrig förr. Åtminstone ägnar de sig åt berättelser. De ser dem och lever i dem, de diskuterar dem efter att de har sett dem och de använder dem som avkoppling. De lär sig saker genom dem och de trivs i de långa relationer de utvecklar med seriernas karaktärer. Det första steget för oss lärare är att upptäcka att dessa berättelser finns i våra korridorer. Att kanske upphöra med det blinda stirrandet på vad våra elever inte gör och istället kasta ett öga på vad de faktiskt gör. Att ge deras berättelser den respekt de förtjänar och tillsammans fundera vidare på hur vi kan införliva dessa narrativ till de vi redan har i våra klassrum. Men framför allt bör vi kanske glädjas över att berättelsen fortfarande lever, att den engagerar och berör, skänker vila, gemenskap och kunskap till unga människor i dag. Ibland kan det vara bra att pausa sin oro över vad som har dött och istället rikta blicken på det som lever och är till.

Vidare forskning

Den forskning som behöver utföras inom detta fält är omfattande eftersom det på många sätt är obeforskat inom skolans område. Denna uppsats har undersökt varför man ser på tv-serier, men frågan om hur man ser på dem behöver utforskas närmare. Vi har sett att tv-serier kan användas till paradigmatiska litteratursamtal – vilka fler likheter finns mellan att titta på tv-serier och att läsa skönlitteratur? Hur läser man en tv-serie? Här skulle receptionsteorier som vanligen tillämpas på skönlitteratur kunna användas. En undersökning över läsartyper applicerat på tv-serietittare saknas också. I denna studie har ju inte själva tv-serietittarna analyserats, men det skulle vara intressant att veta mer om vilka det är som är negativa till att tv-serier används i undervisningen och vilka som är positiva? Har det något med skolresultat att göra? Socioekonomisk bakgrund?

Och när det gäller frågan om tv-seriernas existens i undervisningen behöver vi få veta mer om hur tv-serietittandet skulle förändras om det fördes in i undervisningen eller kanske ännu hellre hur vi ska kunna bemöta intresset för tv-serier så att det befruktar undervisningen utan att döda lusten.

Referenser

Ang, Ien *Watching Dallas – Soap opera and the melodramatic imagination* New York: Methuen & Co Ltd, 1985.

Ahrne, Göran & Svensson, Peter *Handbok i kvalitativa metoder* (andra upplagan) Stockholm: Liber, 2015.

Axelsson, Tomas *Förtätade filmögonblick: den rörliga bildens förmåga att beröra* Stockholm: Liber, 2014.

Berntsen, Dorthe & Larsen, Sten Folke *Læsningens former* SKRIN-projektet Aalborg: Forlaget Biblioteksarbejde og forfatterne, 1993.

Braun, Virginia & Clark, Victoria "Using thematic analysis in psychology" i *Qualitative Research in Psychology* (2006:3), s. 77–101, DOI: doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Dahl, John Magnus & Synnøve Skarsbø Lindtner "Skam 3 – empati som demokratisk ressur." 2018, i Skarsbø Lindtner, S. & Skarstein, D. (Red), *Dramaserien Skam – Analytiske perspektiver og didaktiske muligheter* Bergen: Fagbokforlaget, s. 181–196.

Dalen, Monica *Intervju som metod* Malmö: Gleerups Utbildning AB, 2011.

Furhammar, Sten *Varför läser du?* SKRIN-projektet Stockholm: Carlsson, 1997.

IMDB, "Grey's anatomy", episode guide <https://www.imdb.com/title/tt0413573/> Hämtad 2019-08-11

Kvale, Steinar & Svend Brinkman *Den kvalitativa forskningsintervjun* Lund: Studentlitteratur, 2009.

Lundström, Stefan & Svensson, Anette "Fritidens fiktionsanvändning i ett skolperspektiv", Lärarlyftet, Modul: *Perspektiv på litteraturundervisning*, Lärportalen del 8, Skolverket, 2016. https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Gymnasieskola/011-perspektiv_litteraturundervisning/del_08/Material/Flik/Del_08_MomentA/Artiklar/1-M11_gym_08A_fiktionsanvandning.docx Hämtat: 2019-08-10

Nordberg, Olle *Avkoppling och analys – Empiriska perspektiv på läsarattityder och litterär kompetens hos svenska 18-åringar*. (Doktorsavhandling, Acta, 49) Uppsala: Skrifter utgivna av Litteraturvetenskapliga institutionen vid Uppsala universitet 49, 2015.

Olin-Scheller, Christina *Mellan Dante och Big Brother – En studie om gymnasieelevers textvärldar*. (Doktorsavhandling Karlstad University Studies 2006:67) Karlstad: Karlstads universitet, 2006.

Persson, Magnus *Den goda boken – Samtida föreställningar om litteratur och läsning* Lund: Studentlitteratur AB, 2012.

Sigvardsson, Anna "Att läsa fram sig själv" *Edda*, 2017(04), s.338–353, DOI: 10.18261/ISSN.1500-1989-2017-04-03

Skarstein, Dag “Lesingar av *Skam* – seriens kommentarfelt som tolkingsfelleskap” i Skarsbø Lindtner, Synnøve & Skarstein, Dag (red), *Dramaserien Skam – Analytiske perspektiver og didaktiske muligheter*, Bergen: Fagbokforlaget, 2018, s. 197– 219.

Skolverket (2011) *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*.

Statens medieråd *Ungar & medier* Stockholm: Statens Medieråd, 2019.

Svensk ordbok ”Instrumentell” <https://svenska.se/tre/?sok=instrumentell&pz=1> Hämtad 2019-08-11

Vetenskapsrådet *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* Stockholm: Vetenskapsrådet, 2002, s. 28–29.

Øveland Nyhus, Jorunn & Syse Talsethagen, Astrid «Fra skolegården til klasserommet» i Skarsbø Lindtner, Synnøve & Skarstein, Dag (red), *Dramaserien Skam – Analytiske perspektiver og didaktiske muligheter*, Bergen: Fagbokforlaget, 2018, s. 223-254.

Appendix – intervjuguide

Hur ser tittandet av TV-serier ut?

Berätta om ditt förhållande till TV-serier.
Hur ser ditt engagemang för serierna ut?

Möjliga underfrågor:

- Vilken serie tittar du på just nu?
- Var tittar du?
- När tittar du?
- Binge-watching?
- Första TV-serie? Varför den?
- Favoritserie? Varför den?
- Hur väljer du serie?

Varför tittar du på serier?

Vad är orsaken till att du tittar på serier?
Varför just TV-serier?

Möjliga underfrågor:

Hur viktiga är:

- karaktärerna
- genren
- handlingen
- miljön

Vad får du ut av att titta på TV-serier?

- enstaka avsnitt
- en hel serie
- igenkänning
- kunskap
- lust
- chock

Vad känner du när du sett allt av en serie?

- Lång tid innan nästa säsong blir tillgänglig
- Läggs ned

Vad är skillnaden mot läsning? Att titta på film?

Tycker du att tv-serier ska användas i undervisningen?